Ազգ
Azg
armenian daily
3 ՄԱՐՏ 2000 ՈՒՐԲԱԹ 39 (2007)

Իրավիճակը կտրուկ սրվեց վրաց-աբխազական հակամարտության գոտում

ԹԲԻԼԻՍԻ, 2 ՄԱՐՏ, ՍՆԱՐՔ։ Իրավիճակը կտրուկ սրվեց վրաց-աբխազական հակամարտության գոտում։ Մարտական գործողություններն ընթանում են Վրաստանի՝ Աբխազիային սահմանակից Զուգդիդի շրջանում։ Փոխհրաձգությունների ժամանակ խոշոր տրամաչափի գնդացիրներ եւ ականանետներ են կիրառվում։ Երկու մարդ ծանր վիրավորվել է։ Վրաստանի խորհրդարանի պաշտպանության եւ անվտանգության գծով կոմիտեի նախագահ Ռեւազ Ադամիան Աբխազիայի կարգավիճակի շուրջ ընթացող բանակցությունների հերթական ռաունդից հետո հայտարարել է, որ եթե Աբխազիայի իշխանությունները զիջումներ չկատարեն, Վրաստանը ստիպված կլինի ուժի դիմել։

ԴԱՏԱԴԱՏԱՐԱՆՆԵՐ

«Հոկտեմբերի 27-ի ոճրագործ խումբը դարձել է իր իսկ սխալի պատանդը»

Ալեքսան Հարությունյանը հացադուլ է հայտարարել

ՍԱՌԱ ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ

«Տեղեկացվածությունս այսօր թույլ է տալիս ինձ համոզված պնդել, որ ոճրագործ խումբն Ալեքսան Հարությունյանին կալանավորելով կոպիտ սխալ է կատարել եւ հիմա դարձել է իր իսկ սխալի պատանդը։ Իր այդ սխալն արդարացնելու համար ոճրագործ խումբը փորձում է չեղած ապացույցներ սարքել իր դեմքն ու վարկը փրկելու համար», մարտի 2-ին հրավիրված մամուլի ասուլիսի ժամանակ համոզմունք հայտնեց հոկտեմբերի 27-ի գործով մեղադրվող Ալեքսան Հարությունյանի պաշտպան Ռուբեն Սահակյանը։ Դատապաշտպանի տրամադրությամբ, ոճրագործ խումբն այսօր ղեկավարում է Նաիրի Հունանյանը։ Ալեքսան Հարությունյանն իր պաշտպանին տեղեկացրել է, որ Նաիրի Հունանյանին վերջին օրերին տեսել է ոճրագործ խմբի ղեկավար Գագիկ Ջհանգիրյանի առանձնասենյակում զրուցելիս, բայց ոչ հարցաքննվելիս։ Նույնն իր պաշտպանյալ Ռուբեն Ռշտունուն հայտնել է մեղադրյալ Հարություն Հարությունյանը։ Փաստաբաններ Ռշտունին ու Սահակյանը ոճրագործ գործողություններից դուրս, առանց իրենց մասնակցության զրույցներ վարելը համարում են հակաօրինական գործողությունների նախապատրաստություն։

Փաստաբանները նշեցին, որ չկարողանալով որեւէ լուրջ հիմնավորում գտնել երկու Հարությունյաններին կալանքի տակ պահելու համար, ոճրագործ խումբն արդեն կառչում է փրփուրներից։ Քննչական խումբն իրենց պաշտպանյալների մեղադրանքի հիմքում դրել է Նաիրի Հունանյանի խոսքերից առանձին վերցված բառեր՝ մասնագետով որպես նրանց ներկայացված ակնարկ։ «Իմ ձեռքում են ոճրագործ մարմնից ստացված փաստաթղթեր, որոնց վերլուծությունը թույլ է տալիս ասելու, որ պաշտպանյալս առնչություն չունի գործի հետ», հայտնեց Ռուբեն Սահակյանը՝ պնդելով, որ այդ ապացույցներն իրենք ներկայացնում են, բայց դրանք չեն օգտագործվում։ Փաստաբանի ասելով, նախաքննություն վարողները փորձում են տպավորություն ստեղծել, թե իբր նախաքննությունն ակտիվ ու արդյունավետ է ընթանում։ Սրա նպատակը մեկն է՝ հասարակական կարծիքի եւ հատկապես հոկտեմբերի 27-ին զոհվածների հարազատների աչքին թոզ փչել։

Տես ▸ էջ 2

«Հայ եկեղեցու սեփականությունն այսօր պետության ձեռքում է»

ԼԻԼԻԹ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ

20-րդ դարում պետականություն կերտելու գեթ այս վերջին փորձի ընթացքին պիտի վերականգնել նրանում հոգեւոր իշխանության իրավունքներն ու այսուհետ առաջ շարժվել աշխարհիկ եւ հոգեւոր իշխանությունների փոխլրացման սկզբունքով։ Այս համոզմամբ էին երեկ հայ եւ արտասահմանցի հոգեւոր դասի ներկայացուցիչներ եւ մտավորականներ հավաքվել Մայր աթոռ Սուրբ էջմիածնում, որտեղ Վարդանանց տոնի առիթով մասուցված պատարագից հետո բացվեց «Հայոց եկեղեցի եւ պետություն» միջազգային գիտաժողովը։

Գիտաժողովը կազմակերպել են քրիստոնեությունը Հայաստանում պետական կրոն հռչակելու 1700-ամյակի հանձնաժողովն ու հիմնարար գիտությունների հայկական կենտրոնը։ «Սույն ժողովը նպատակ ունի պատմությունից պեղելու հայոց պետականության եւ եկեղեցու փոխհարաբերությունների էական խնդիրները, դրանք նորովի իմաստավորել մեր օրերում, ի շահ մեր ժողովրդի դնել նոր հիմքերի վրա Հայոց եկեղեցու եւ մեր անկախ պետության հարաբերությունները», նշեց 1700-ամյակի հանձնաժողովի նախագահի, այս միջոցառման համանախագահ Սերոբ արք. Աշճյանը։

Գիտաժողովի եռօրյա ընթացքին (նախ Օշականում,ապա Ծաղկաձորում) փաստորեն նախատեսվում է վեր հանել հայոց հոգեւոր իշխանության այսօրվա առաջնահերթ խնդիրները, պարզել դրանց իրագործման պետական մեխանիզմները, սահմանադրական հիմքն ու օրենսդրական դաշտը։ Ի մի բերվելիք առաջարկները պիտի ներկայացվեն ՀՀ օրենսդիր իշխանությունների եւ Հայոց եկեղեցու քննարկմանը։ Թերեւս այս առումով այլ պետությունների փորձը հաշվի առնելու համար էլ հրավիրվել են հոգեւորականներ Ռուսաստանից, Վրաստանից, Ուկրաինայից, ԱՄՆ-ից, Անգլիայից, Ֆրանսիայից։ «Եկեղեցին մեր հոգեւոր զենքն է, որ կուզենք սրել, դարձյալ սրել մեր ժողովրդի մեջ», գիտաժողովի բացման արարողությանը Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին երկրորդ կաթողիկոսի անունից (վերջինս պաշտոնական այցով Մոսկվայում է) մասնակիցներին ողջունելիս ասաց Շահե արք. Աճեմյանը։

Իսկ այդ զենքը սրելու գործին, այս խորհրդաժողովից էլ զատ, լծվել է Ամենայն հայոց կաթողիկոսի եւ ՀՀ վարչապետի համաձայնությամբ ստեղծված մի հանձնաժողով, որը մշակել է «Մտադրությունների հուշագիր»՝ որպես ապագա համաձայնագրի հիմք։ «Այդ համաձայնագրով պիտի կարգավորվի Հայ առաքելական եկեղեցու տեղը մեր պետության մեջ, եւ լուծում ստանան եկեղեցու՝ հարկերից ազատման, եկեղեցապատկան կալվածքների վերադարձման խնդիրները, ապահովվի նրա ներկայությունն ամենուր՝ կրթական համակարգ, բանակ, բանտեր եւ այլն»։

Եկեղեցի-պետություն փոխհարաբերությունները նոր հարթություն բերող այդ համաձայնագիրը նախատեսվում է ավարտուն վիճակի բերել վեց ամսվա ընթացքում, որից հետո կներկայացվի վավերացման օրենսդրորեն։

Մասխադով. Պատերազմը շարունակվում է

ՄՈՍԿՎԱ, 2 ՄԱՐՏԻ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ։ Պատերազմը Չեչնիայի Հանրապետությունում կշարունակվի, քանի դեռ ռուս զինվորականները չեն դիմել խաղաղ բանակցությունների, «Ազատություն» ռադիոկայանի հարցազրույցի ժամանակ հայտարարել է Չեչնիայի առաջնորդ Ասլան Մասխադովը։ Ըստ Մասխադովի, իր հրամանատարության տակ են մնում քսաներեք ու կես հազար մարտիկներ, որոնք ցրված են ամբողջ Չեչնիայով մեկ, դաշտային հրամանատարների մեծ մասը ողջ եւ առողջ է։ Չեչենական կազմավորումները, ասել է Մասխադովը, թողել են Շատոյը, Շալին եւ մյուս բնակավայրերը, սակայն վերահսկում են Արգունի կիրճը եւ շարունակում են գործել Չեչնիայի ամբողջ տարածքում եւ հարվածներ հասցնել ռուսական զորքերին։

Վրաստանը համաձայնություն տվեց Բաքու--Ջեյհան նախագծի բոլոր կետերին

ԱՆԿԱՐԱ, 2 ՄԱՐՏ, ՍՆԱՐՔ։ Ադրբեջանի եւ Վրաստանի միջեւ բանակցությունների Ստամբուլում ընթացող երրորդ փուլի արդյունքների համաձայն, ձեռք է բերվել պայմանավորվածություն Բաքու–Ջեյհան նախագծի շրջանակներում Վրաստանի՝ որպես տարանցման երկրի վերաբերյալ համաձայնագրի բոլոր կետերի շուրջ։ Այդ մասին հաղորդել է Վրաստանի արտգործնախարար Իրակլի Մենաղարիշվիլին։

Պինոչետն ազատ է

ԼՈՆԴՈՆ, 2 ՄԱՐՏ, ՍՆԱՐՔ։ Մեծ Բրիտանիան որոշել է չշարունակել իրավաբանական ընթացակարգերը՝ Չիլիի նախկին բռնապետ գեներալ Ավգուստո Պինոչետին երրորդ երկրներին չհանձնելու առնչությամբ։ Այժմ Պինոչետն ազատ է եւ կարող է մեկնել հայրենիք՝ Չիլի, մարտի 2-ին հայտարարել է Մեծ Բրիտանիայի ներքին գործերի նախարարության պաշտոնական ներկայացուցիչը։ Հիշեցնենք, որ Չիլիի բռնապետի գործը շուրջ 1,5 տարի ձգձգվում էր։

ՓԱՐԻԶ

Ժան Պոլ Բրե. Սենատի մերժումը հայ նախատակների հիշատակի անարգանք է

ԵՐԵՎԱՆ, 2 ՄԱՐՏ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ։ Ֆրանսիայի խորհրդարանի Ֆրանսիա-Հայաստան բարեկամության խմբի նախագահ Ժան Պոլ Բրեի հայտարարությունը հրապարակվել է «Յառաջ» թերթում։ Բրեն 1998 թ. մայիսի 29-ին խորհրդարանում միաձայն ընդունված հայոց ցեղասպանության ճանաչման մասին բանաձեւի առաջադրողն էր։ «Ազատության» հաղորդմամբ, վերոհիշյալ բանաձեւը քննարկելու ծերակույտի մերժումը նա որակել է իբրեւ անարգանք հայ նահատակների հիշատակի հանդեպ։ «Այդ մերժումը ավելի քան անարգալից է այնքանով, որքանով որ տպավորություն է ստեղծում, թե ծերակույտը զիջել է թուրքական հրամաններին ու սպառնալիքներին», ասել է Բրեն։

Ֆրանսիայի լրատվամիջոցները լայնորեն արձագանքում են Ֆրանսիայի Սենատի կողմից հայոց ցեղասպանության ճանաչման բանաձեւը մերժելու փաստին՝ երեւան հանելով ծերակույտին ուղղված թուրքական սպառնալիքները եւ հարցադրումներ անելով, թե որքանով են արդյոք այդ սպառնալիքները դեր խաղացել ծերակույտի որոշման մեջ։ Ըստ լրատվամիջոցների, «սենատորները շատ մոտ են եղել հայկական հարցի դրական լուծմանը ու նույնիսկ նախապատրաստած են եղել բացատրական մի գրություն, թե քննարկվելիք բանաձեւը խնդրո առարկա չի դարձնում ներկայիս Թուրքիային։ Սակայն դա ավելորդ մի նախազգուշություն էր, քանի որ ի վերջո դասը շահել են Ֆրանսիայի նախագահն ու արտգործնախարարությունը»։ Ավելացնենք, որ բանաձեւի մերժման գործում մեծ դեր են կատարել նաեւ Ֆրանսիայի ռազմաարդյունաբերական խոշոր ձեռնարկությունները, որոնք կատարյալ ահազանգ էին բարձրացրել հարցը ծերակույտի կողմից քննարկելու եւ վավերացնելու հնարավորության նկատմամբ։ Այս մասին հաղորդում է «Ազատություն» ռադիոկայանը։

Մակ Քեյնն այս անգամ ընդունեց ցեղասպանությունը, բայց...

Երեկվա համարում «Ազգը» հաղորդել էր Մ. Նահանգների նախագահական թեկնածուի հավակնորդ, հանրապետական սենատոր Ջոն Մակ Քեյնի չորեքշաբթի օրը հայաշատ Ֆրեզնոյում կայացած նախընտրական հավաքում Հայոց ցեղասպանության վերաբերյալ հարցին տված պատասխանը, թե ինքն ընդունել է դարասկզբում հայերի կրած տառապանքների իրողությունը եւ զոհերին հատուցում տալու պահանջը, սակայն խուսափել էր դրանք ցեղասպանություն որակելուց։

Հայ դատի հանձնախումբը Վաշինգտոնից տեղեկացնում է, որ նույն օրը երեկոյան Մակ Քեյնը նույն վայրում տված մամլո ասուլիսում ի վերջո ընդունել է նաեւ այդ «արարքների» ցեղասպանություն լինելը, սակայն շարունակել է ընդդիմանալ Կոնգրեսում համապատասխան բանաձեւի ընդունմանը։ «(Ցեղասպանությունը) չիրականացվեց թուրքական ներկա կառավարության կողմից։ Իրականացվեց ուրիշ մարդկանց կողմից։ Եվ ես խոր վստահության մեջ եմ թուրքական նախորդ կառավարություններից մեկի կողմից անմեղ մարդկանց դեմ գործված ցեղասպանական ծանրագույն արարքների կապակցությամբ։ Պատմության ամենասարսափելի ողբերգություններից մեկն է այն։ Ես չեմ պաշտպանելու այդ բանաձեւը, որը դատապարտում է թուրքական ներկա կառավարությանը», ասել է նա։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ

Վարչապետը խավության նոխա՞զ

Բյուջեի նախագիծը դիրքային պայքարի խրամատներում

ՆԱԻՐԻՆԵ ԴԻԼԲԱՐՅԱՆ

Երեկ 2000 թ. բյուջեի մասին օրենքի քննարկման վերջին զանգն էր։ Ամ խումբ-խմբակցությունները վարչապետի ու նախարարաց խորհրդի շահագրգիռ դեմքերի ներկայությամբ բացահայտեցին իրենց տեսակետը։ ՀՅԴ խմբակցությունը, ի դեմս Դավիթ Լոքյանի, միանշանակ էր. «Բյուջեի այս նախագծին կողմ քվեարկելով մենք արջի ծառայություն ենք մատուցում կառավարությանը եւ ժողովրդին»։ Դաշնակցությունը համոզված է, որ այս բյուջեն ժողովրդին չի տալիս ոչ լույս, ոչ էլ հույս։ Դավիթ Լոքյանն ընդգծեց, որ բյուջետային քննարկումների 4 օրվա ընթացքում բոլոր պատգամավորներն ու խումբ-խմբակցությունները լավագույնս քննադատեցին 2000 թ. տնտեսական զարգացման

այս փաստաթուղթը, սակայն իրենց խոսքն ավարտեցին «բայց» բառով։ «Բայցը» նշանակում է, որ թեեւ իրենք տեսնում են բյուջեի թերակատարությունը, սակայն կողմ են քվեարկելու։

Տես ▸ էջ 3

«Հայաստանի իշխանությունները մոռացությա՞ն են մատնել Հայ դատը»

Մտավախում է Ցեղասպանության թանգարանի տնօրեն Լավրենտի Բարսեղյանը

Հայոց ցեղասպանության թանգարանի տնօրեն, պատմական գիտությունների դոկտոր Լավրենտի Բարսեղյանը երեկ վրդովված էր, իր հրավիրած ասուլիսի ողջ ընթացքում նա փաստ առ փաստ ներկայացրեց մտավախությունների մի շարան, թե իշխանությունները անհետեւողական են Հայ դատի պաշտպանության հարցում, այդ էլ ասես մոռացության է մատնվել Հայաստանի արտաքին քաղաքականությունում:

Ասուլիսի առիթները մի քանիսն էին, նախ՝ Լավրենտի Բարսեղյանն առաջիկա օրերին մեկնելու է Սիրիա: Հալեպ քաղաքում դեռեւս Գարեգին Ա-ի կաթողիկոսության օրոք կառուցվել էր Սուրբ Նահատակաց վանքը, որը պրն Բարսեղյանը համարում է իր ղեկավարած թանգարանի ասես մասնաճյուղ եւ պատրաստվում է վանքի ունեցվածքը համալրել ցեղասպանությանն առնչվող նյութերով: Գործունեության ընդլայնման առումով սա հիշարժան առաջխաղացում է: Բացի այդ՝ այնքան էլ հեռու չէ ապրիլի 24-ը, Ցեղասպանության 85-րդ տարելիցը, եւ անհրաժեշտ է արդեն այսօր ճշգրտել, թե ինչ միջոցառումներ պիտի կազմակերպվեն եւ ինչպես: Այս առումով Ցեղասպանության թանգարանի տնօրենի մտահոգությունը հատկապես լուրջ էր, քանզի, իր իսկ խոսքերով, պետբյուջեում այդ միջոցառումների համար գումար չի հատկացված եւ չի էլ նախատեսվում, այնպես որ նշանակալից այս 85-ամյակին նվիրված միջոցառումները թերեւս չանցնեն համառուսական մասշտաբից: Պրն Բարսեղյանը հայտնեց, որ ցեղասպանությանը նվիրված գիտաժողովը, որ նախատեսվում է անցկացնել մինչ ապրիլի 24-ը, նախորդ տարիներին սփյուռքահայ եւ օտարազգի ներկայացուցիչների ընդգրկումով է ընթացել, սակայն այս տարի այդ էլ չի լինի: Պատմաբանը խորապես քննադատեց երկրի իշխանություններին հիշատակելով այն փաստը, որ Լոնդոնի ու հատկապես Ստոկհոլմի վերջերս կայացած գիտաժողովներին Հայաստանն ու Հայոց ցեղասպանությունը ոչ ոք պաշտոնապես չի ներկայացրել, ուրեմն, այսպիսի մոտեցման պայմաններում, ինչո՞ւ «օրինաչափ» չհամարենք Ֆրանսիայի Սենատի՝ ցեղասպանության փաստի մերժումը: Պրն Բարսեղյանի տվյալներով Ստոկհոլմի գիտաժողովի կազմակերպչական աշխատանքներն ընթանում էին դեռեւս 1996 թ-ից, եւ Հայաստանին էլ պաշտոնական հրավեր էր ուղարկված, սակայն անհետեւողական ու «մոռացկոտ» վերաբերմունքի պատճառով չենք արձագանքել:

Ի հակակշիռ՝ վկայակոչեցին հրեա ժողովուրդն ու կառավարությունը, որոնք անընդհատ, առիթ անառիթ, ծայրահեղության ու ծայրահեղականության հասնող չափերով թմբկահարում են իրենց Հոլոքոստը: «Այսօր Մ. Նահանգներում գործում են 102 պատմամշակութային օջախներ հրեական ջարդերին նվիրված», ասաց նա անմիջապես վերադառնալով հայերիս տխուր վիճակին այս ասպարեզում. «Մենք լիովին բարձիթողի ենք արել Հայ դատի քարոզչությունը, մեր նախագահներից եւ ոչ մեկին իրականում չի հուզել եւ չի հուզում այդ հարցը», շարունակեց Լավրենտի Բարսեղյանը. «Ցեղասպանության ճանաչմանն ուղղված քարոզչությունը պիտի պետական քաղաքականություն դառնա, պետական մակարդակով տարվի, այնինչ ...»: Այնինչ, նրա կարծիքով, մենք անգամ չունենք բարձրակարգ մասնագետներ, որոնք նման միջազգային գիտաժողովներում կբանավիճեն այլակարծիք գործընկերների հետ: Մեջբերենք եւս մի միտք, որն իր խոսքում բազմիցս արտահայտեց ու պնդեց պրն Բարսեղյանը. «Մենք անընդհատ կապակցում ենք Արցախի հարցն ու ցեղասպանությունը՝ վախենալով, թե երկրորդն առաջ քաշելով կվնասենք առաջինին, այնինչ սրանք երկու լրիվ տարբեր հարցեր են... Գոնե մեր մոտեցումն այդպիսին պիտի լինի»: Ի վերջո, ներկայումս մեր վարած քաղաքականությունն ընդամենը վկայությունն է այն փաստի, որ հարմարվում ենք հակառակորդ երկրների սադրանքին:

Իսկ որպես ուրախալի լուր՝ Լավրենտի Բարսեղյանը հայտնեց, որ իր թանգարանը վերջերս համալրվել ու հարստացել է նոր նյութերով՝ ցեղասպանությանն առնչվող 15.000 լուսանկարների պատճեններ ուղարկվել են Գերմանիայից, 8.000 էջերից բաղկացած նյութեր էլ՝ Ավստրիայից:

Ա. Թ.

Դեսպան Լեգրան հայ ուսանողների առջեւ «անպատշաճ թողեց» սեփական ազգի Սենատը

Քանզի խափանվել էր նրա հանգիստը, նա էլ խափանեց ցուցարար ուսանողների մտադրությունը հանդիպել իր հետ ու զրուցել Ֆրանսիայի Սենատի կողմից Հայոց ցեղասպանության մերժման շուրջ:

ՀՅԴ «Նիկոլ Աղբալյան» երիտասարդական կազմակերպությունը, որն այս հատուկ առիթով իր շարքերն էր ներգրավել նաեւ ԵՊՀ ուսանողական մի քանի կառույցներ, երեկ համալսարանի մասնաշենքերից ճանապարհ ընկավ դեպի Հայաստանում Ֆրանսիայի դեսպանատուն: Ֆրանսիական Սենատի՝ Հայկական ցեղասպանության ճանաչումը մերժելու արձագանքն էր սա:

Մի քանի տասնյակ երիտասարդներ ցուցապաստառներով, որոնց վրա հայերեն ու ֆրանսերեն լեզուներով կոչեր էին նկարված, ձեռից ձեռ անցնող բարձրախոսով, խմբվեցին դեսպանատան մատույցներում: Նրանց հանդիպումից դեռեւս բավականին առաջ ՆԳ աշխատակիցները խիտ շարքերով պահապան էին կանգնել շենքի դարպասների երկայնքով, այնպես որ ավելի քան մեկ մետրն էր, որ տղաներին չհաջողվեց մոտենալ երկաթյա ճաղաշարին:

Ցուցարարներն անմիջապես սկսեցին վանկարկումն ու ելույթները՝ «Սենատ, դա-վա-ճան» գոչելուց մինչեւ հայրենասիրական երգերի խմբակային կատարումը, միասնականության հրավերները նաեւ այլ բուհերի ուսանողներին, Հայ դատի հավատարմության կոչեր եւ այլն: «Մարդու իրավունքների պաշտպանության ջատագովներից մեկը համարվող այս երկիրը հարկ չհամարեց ընդունել մի ողջ ցեղասպանություն», այդ ընթացքում լրատվամիջոցների համար խոսեց կազմակերպության անդամ Խաչատուր Ստեփանյանը: «Ֆրանսիան ընդդեմ համամարդկային արժեքների» եւ այսօրինակ այլ կոչերը փողփողում էին հայկական եռագույնի հետ մեկտեղ, դեսպանատան պատուհանների դիմաց:

Կազմակերպությունն, ի դեպ, դեսպան Միշել Լեգրային հղված նամակ էր բերել, անշուշտ, պատասխանի ակնկալիքով: Սակայն դեսպանատան աշխատակիցները, ըստ ամենայնի, հրահանգ էին ստացել բակային անցուդարձերից բացի, որեւէ կերպ չառնչվել ցուցարարների հետ, այնպես որ, չնայած տղաների համառ «մոտ արի» կանչերին, ոչ ոք չտարավ նամակը:

Սակայն ամենահետաքրքիրն առջեւում էր, քանի որ, ինչպես ճշտեցինք, դեսպանատան աշխատակիցներից (ճաղաշարի այս կողմից, իհարկե) պրն Լեգրան այդ օրը եւ այդ ժամին ճաշկերույթ էր հրավիրել, եւ ցուցարարները, որոնց գալստյան մասին անկասկած տեղեկացված էր, փաստորեն, շատ խանգարեցին նրան: Թերեւս Հայ դատը պաշտպանելու անպատեհ ժամն էր, որ ամենաշատը բարկացրեց դեսպանին, քանզի, ինչպես տեղեկացանք նույն աշխատակիցներից եւ ականատես եղանք, նրա հյուրերը գրկեցին ցուցարարների հայտնվելուց քիչ անց: Չախողված ճաշկերույթից հետո պրն Լեգրան մեկ էլ հայտնվեց դեսպանատան երկրորդ հարկի պատուհանի մոտ, որին անմիջապես ուղղվեցին ցուցարարների հայացքները, չխկացրեց լուսանկարչական ապարատի կոճակը՝ արհեստավարժի հետաքրքրասեր կեցվածքով լուսանկարելով ցածում խմբվածներին ու անհետացավ:

Ցուցարարներն անմիջապես արձագանքեցին «Լեգրա, դուրս արի» կոչերով եւ պահանջելով ընդունել իրենց պատվիրակությանը: Կոչերը հնչում էին նաեւ ֆրանսերեն, իսկ ուսանողների շարքերում շատ էին սփյուռքահայ երիտասարդները: Պրն Լեգրան, սակայն, դուրս չեկավ, թեպետ որոշ ժամանակ անց վերստին հայտնվեց պատուհանի մոտ, այս անգամ շամպայնի բաժակը ձեռին: Նրան, հավանաբար, իրոք հետաքրքրում էր, թե ինչ է կատարվում ցածում, ինչ է ուզում «ամբոխը»: Թերեւս, եթե անկեղծորեն դատենք, բողոքի ցույցն այնքան անկազմակերպ էր ու մի տեսակ ինքնանպատակ, որ դեսպանատան աշխատակազմին ու դեսպանին էլ կարելի է «հասկանալ»՝ եվրոպական «նրբակիրթ անփութության» համար:

Այս տխուր պատմության վերջն ավելի տխուր է՝ ցուցարարները, համբերությունը հատած, բարձրախոսով վերջնագիր ներկայացրին դեսպանին. «Եթե առաջիկա քսան րոպեի ընթացքում մնանք անպատասխան, մեզ համար այլեւս պատասխանատու չենք»: «Թե չէ ի՞նչ կանեք», քմծիծաղով արձագանքեց ՆԳ աշխատակիցներից մեկը: Դեսպանատանը հնչած հեռախոսազանգում երիտասարդները կրկնեցին նույնը, որից հետո իրենց ընկերներին հայտնեցին, թե, ըստ պատասխանի, իրենց կոչին կարձագանքեն երեք րոպեի ընթացքում: Սակայն ոչ երեք, ոչ էլ քսան րոպեների ընթացքում պատասխան չհետեւեց, իսկ ուսանողների շարքերը փոքր-ինչ նոսրացան: Այդժամ ցույցի կազմակերպիչ տղաներից մեկը ընկերներին հայտնեց, թե իրենց նամակն, անշուշտ, տեղ կհասցվի, իրենք կիմանան այդ մասին, իսկ հիմա կարելի է ցրվել, շնորհակալություն:

[illegible]

[illegible]

«Հոկտեմբերի 27-ի քննչական խումբը դարձել է իր իսկ սխալի պատանդը»

Սկիզբը էջ 1

Փաստաբանը կոչ է անում տուժողներին՝ գործի քննությանն ընդգրկել իրենց փաստաբանին, որպեսզի հասկանան ի՞նչ է կատարվում իրականում: Երկրորդ առաջարկն էր՝ վարչապետի մասնակցությամբ նախաքննական մարմինն ու պաշտպանները քննարկեն կատարված աշխատանքի արդյունքները: Երրորդ տարբերակը նրանց առաջարկում է Ալեքսան Հարությունյանը՝ փետրվարի 29-ին հայտարարված հացադուլով: Պայմանը՝ գործի քննությունը հանձնել հանրապետական դատախազության քննչական մեկ այլ խմբի, որը, նրանց պատկերացմամբ, կփրկի իրավիճակը: «Ջհանգիրյանը ծուղակն է ընկել իր իսկ խոստումների պատճառով, պատանդ է դարձել իր իսկ կողմից ընտրված վարկածին, կալանավորել է մարդկանց, բայց չգիտի այսուհետ ինչ անել: Պատկերացնո՞ւմ եք, որ դատարանում պարզվի՝ Ալեքսան Հարությունյանը կապ չունի այս գործի հետ, ի՞նչ կասեն տուժողները, մենք բոլորս»: Ռուբեն Սահակյանն այս գործով տուժող է համարում ողջ հայ ժողովրդին, այդ իսկ պատճառով քննադատեց քննիչ Արսակ Հարությունյանի՝ իրենց ուղղված բաց նամակը: Հիշեցնենք, որ քննչական խմբի անդամը փաստաբաններին կոչ էր արել ձեռնպահ մնալ մամուլով հայտարարություններ անելուց՝ նկատի ունենալով գործի «առանձնակի բարդությունն ու հասարակական հնչեղությունը»: Փաստաբանը հակառակ տեսակետն ուներ՝ նշված հանգամանքներն առավել խոր պարտավորեցնում են ահազանգել անօրինականությունների մասին: «Մեզ կոչ են անում, իրենք խախտում են», ավելացրեց Ռուբեն Ռշտունին:

Նախաքննական գաղտնիքը պահպանելու պարտադիր պայմանը փաստաբաններին կաշկանդում էր բաց խոսելու անօրինականությունների մասին: Այնուամենայնիվ, տեղեկացրին, որ իրենց պաշտպանյալները, ինչպես նաեւ ԱԺ պատգամավոր Մուշեղ Մովսիսյանը, ենթարկվել են պոլիգրաֆի կամ ինչպես ասվում է՝ ստի դետեկտորի: Առաջին անգամ այն անցկացրել են հայ մասնագետները, երկրորդ անգամ՝ ռուսներ են հրավիրվել: Երկրորդ անգամ ստի դետեկտորի քննությանն են հանձնվել այն մեղադրյալները, որոնց առաջին արդյունքը քննչական խմբի համար անցանկալի է եղել: Փաստաբանները հայտնեցին, որ իրենց պաշտպանյալների քննությունը դրական արդյունքով է ավարտվել, սակայն ապացույցների հարցում քննչական խումբը կիրառում է ընտրովիության սկզբունքը: Պաշտպանյալներին ծեծելու մասին լուրերը փաստաբանները ո՛չ հերքեցին, ո՛չ էլ հաստատեցին՝ պատճառաբանելով, որ մեղադրյալների կողմից լիազորված չեն խոսելու բռնություններ կիրառելու մասին: Փաստաբանները չեն կասկածում, որ այս գործը կքարշվի դատարանում, սակայն դա անպատիվ են համարում ողջ հայության ու մեր պետության համար: Այս մտահոգությամբ տագնապ են հնչեցնում՝ քննությունը գնում է ձախողման եւ բացառված չէ, որ փորձեն պատասխանատվության ենթարկել մարդկանց, որոնք ընդհանրապես առնչություն չունեն հոկտեմբերի 27-ի դեպքի հետ: Նրանց տեղեկություններով, քննչական խումբը կանոնավոր աշխատանք է տանում, որպեսզի սպանությունները կատարած հնգյակն այսօր որոշակի բաներ վերհիշի, այդ իսկ պատճառով սրափության կոչով դիմեցին նախաքննական մարմնին:

Փաստաբաններն երեկ հաստատեցին «Ազգում» ամիսներ առաջ հրապարակված այն տեսակետը, որ նախաքննությունն, իրոք, փակուղում է հայտնվել: Դրանից դուրս գալու միակ ելքը նրանք տեսնում են գործը հանրապետության գլխավոր դատախազի վարույթ տեղափոխելը, որի ձեւավորած քննչական խումբը բացարձակապես չի հավատալու կատարված աշխատանքին, պարզապես ստուգելու է ապացույցները: Ռուբեն Սահակյանը պնդում է, որ հոկտեմբերի 27-ի գործի ետեւում իրոք կա մարդ, որն ուղղորդել է հանցագործների ձեռքը եւ բացահայտելու թելերը Նաիրի Հունանյանի ձեռքում են: «Ն. Հունանյանը շատ լավ գիտակցում է, որ իրեն չեն գնդակահարի, որովհետեւ չեն կարող բացահայտել, որ գործի ետեւում մարդիկ կան կանգնած եւ պետք է շարունակեն աշխատանք տանել: Պարագլուխը մատներին թելեր ունի եւ խաղացնում է մատները», Ն. Հունանյանի վարքագիծն այսպես բնորոշեց պրն Սահակյանը:

Փաստաբանները նշեցին, որ Ալեքսան Հարությունյանն ու Հարություն Հարությունյանը սպառել են իրենց ասելիքը քննչական խմբին եւ հրաժարվել են այսուհետ ցուցմունքներ տալուց, որովհետեւ ասելիք չունեն եւ նրանց չեն հավատում: Փաստաբանները գտնում են, որ քննչական խումբը ճնշումների չի ենթարկվում, քաղաքական պատվեր չկա եւ իրենց պաշտպանյալները հանձն են առել խոսել այն ժամանակ, երբ զինվորական դատախազությունը կզրկեն գործի քննությունը վարելուց:

Պարզաբանում

«Ազգի» երեկվա համարում Սլովակիայի եւ Հայաստանի փոխհարաբերությունների զարգացման շուրջ գործարար Աշոտ Գրիգորյանի հետ հարցազրույցում նրա՝ «Քանի որ ես կատարում եմ Սլովակիայի հյուպատոսի պարտականությունները Հայաստանում եւ Հայաստանի հյուպատոսինը՝ Սլովակիայում» արտահայտությունը տառացիորեն է ընդունվել ՀՀ արտգործնախարարության կողմից, որտեղից հեռախոսազանգով խնդրեցին հայտարարել, որ Աշոտ Գրիգորյանը հյուպատոսական պարտականություններ չի կատարում ոչ այստեղ՝ Հայաստանում, ոչ էլ այնտեղ՝ Սլովակիայում:

«ԱԶԳ» ՕՐԱԹԵՐԹ
Հրատարակութեան Թ տարի
Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
«Ազգ» թերթի հիմնադիր խորհուրդ
Երեւան 375010, Հանրապետութեան 47
Ֆաքս 562863, AT&T (3742) 151065,
e-mail INTERNET: azg2@arminco.com
Գլխաւոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ / հեռ. 521635
Խմբագիր
ՊԱՐՈՅՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ / հեռ. 529221
Տնօրէն
ՀՐԱՅՐ ՉՕՐԵԱՆ / հեռ. 529353
Համակարգչային ծառայութիւն / 562941
Apple Macintosh
համակարգչային շարուածք «Ազգ» թերթի
Յղումը «Ազգին» պարտադիր է
Նիւթերը չեն գրախօսւում ու չեն վերադարձւում
«AZG» DAILY NEWSPAPER
Editor-in-chief
H. AVEDIKIAN / phone: 521635
47 Hanrapetoutian st.,
Yerevan, Armenia, 375010

Ընթացիկ

Ձնայած երեկվա ասուլիսում «Գրանդ տոբակոյի» նախագահ Հրանտ Վարդանյանն ամեն կերպ խուսափում էր քաղաքական մեկնաբանություններ անել երկրում ստեղծված իրավիճակի մասին, սակայն «տողատակերում» չէր կարող թաքցնել իր մտահոգությունները: Հայաստանի ամենագործուն տնտեսական կառույցներից մեկի ղեկավարը, որը միշտ առաջիններից է արձագանքել, ներն էլ «շատ վրդովված են» ու դա մեղմելու համար կրկնակի շատ են ծխում:

Ինչպես եւ սպասվում էր, նորից քննարկվեց անցյալ տարի ընդունված որոշումը՝ ծխախոտի եւ բենզինի ակցիզի բարձրացման վերաբերյալ, որին «Գրանդ տոբակոն» արձագանքել էր խիստ բացասականորեն: Կանխատեսած արդյունքներն արդեն իսկ ակնհայտ են, անցյալ տարի մոտ 10 մլն տեղ «ազգային խնդիր» է դարձել Բագրատաշենի շուկան, եւ հասկանալի՝ ամսական երկու անգամ մեկ անձի համար 500 դոլարի ապրանք ներկրելու մասին որոշումը: Արդյունքում հարստանում են 200-300 բիզնեսմեններ, որոնք տարբեր անձնագրերով ստեղծել են իրենց համար ազատ ելումուտի ճանապարհ: Ստեղծված իրավիճակում տուժում է բյուջեն, շահում՝ մաքսավորներն, ու ստեղծվում է

Դրանց արտադրությունը հիմնված է բացառապես փոխարինիչների վրա, օգտագործվում են անթույլատրելի քանակության էմուլգատորներ, կոնսերվանտներ, քիմիական այլ նյութեր, որոնք արտադրանքին տալիս են լրացուցիչ գույն ու հոտ, սակայն քայքայում են մարդու առողջությունը: Նույնիսկ շուկայում վաճառվող ռուսական քաղցրավենիքը «ինքը չէ», այլ պատրաստված է Վրաստանում ու նաեւ՝ Հա-

«Գրանդ տոբակոյի» շուրջ ստեղծվում է մի ամբողջ արտադրական համաստեղություն

«Հայաստանում երկու քայլ ես, մի քայլ՝ կողք». Լեւոնի հանրահայտ ձեւակերպումը բիզնեսմենի մեկնաբանությամբ

որպես կանոն՝ միշտ սուր, ցանկացած իշխանությունում ու երկրում տեղի ունեցող երեւույթի, փոփոխության ու նախաձեռնության, այս անգամ բավարարվեց միայն ալեգորիկ համեմատություններով ու կառուցողական առաջարկություններով: Դեկլարատիվ հայտարարությունների փոխարեն այս անգամ ՀՀ նախագահին, վարչապետին ու ԱԺ նախագահին է ուղարկվել մտահոգություններով լի մի նամակ՝ երեք օրինակից: Հիշեցնենք, որ հայտարարված ասուլիսը պետք է լիներ նախորդ օրը, սակայն նախագահ Քոչարյանի հետ հանդիպման պատճառով հետաձգվել էր: Հ. Վարդանյանը չմանրամասնեց այդ հանդիպումը, սակայն հասուկ շեշտեց, որ մեզանում կարծես «հայկական բնավորություն» է դարձել՝ ամեն մի ձախողման համար մեղադրել միայն նախագահին, վարչապետին կամ ԱԺ նախագահին: Մինչդեռ, երկրում ստեղծված սոցիալ-տնտեսական ծանր վիճակի համար պատասխանատու են ոչ թե երկու-երեք հոգի, այլ՝ բոլորը: Եթե յուրաքանչյուր նախարար իր ոլորտի համար պատասխանատու լինի, բիզնեսմենն՝ իր գործի, պատգամավորն էլ՝ իր ընդունած օրենքների, ապա ամեն ինչ իր տեղում կլինի: Մինչդեռ պատգամավորներ կան, որոնք, իրենց համարում են տնտեսության «գայլեր», սակայն ձախողումների համար մեղադրում են, ասենք, նախագահին: Մի խոսքով՝ «հույներու դնենք մեզ վրա» առաջարկում է Հ. Վարդանյանը ու առաջարկում աշխատանքով դուրս գալ ստեղծված վիճակից, քանի որ «այլեւս տեղ չունենք շարժվելու»: «Երկու քայլ ես ենք գնում, նոր միայն մի քայլ, ոչ թե առաջ, այլ՝ կողք», հայտնի խոսքերով այսպես բնութագրեց նա Հայաստանում ստեղծված վիճակը: Հ. Վարդանյանը եւս մտահոգ է արտագաղթողների մեծ թվով, սակայն վստահ է, որ դրանով ծխախոտի պահանջարկը չի իջնի, քանի որ մնացածդոլար քիչ է մուտքագրվել բյուջե: Հարկերի փոփոխության հետ կապված արդեն առաջարկություններ են եղել, եւ ապրիլի մեկին սպասվում են փոփոխություններ, որը, հույս կա, կլինի վերջինը, այլապես «ՀՀ տնտեսությունը դարձել է տարբեր մարդկանց գիտելիքների ցուցադրման փորձադաշտ», որից տուժում են թե արտադրողը, թե գնորդն ու բյուջեն: Կա նաեւ մի դրական միտում՝ վերջին երեք ամիսներին պակասել է ներմուծվող սիգարետների մաքսանենգությունը, որի պատճառը Վրաստանում հարկերի բարձրացումն ՝ է: Ներկա վիճակում «ԳՏ» ունի իր գործնական առաջարկները. նախ՝ մեկ արկղի համար հաստատագրված վճարն իջեցնել 20 դոլարով: Այդ դեպքում, ըստ «ԳՏ» մասնագետների, բյուջեի մուտքերն ավելի իրատեսական կլինեն: 2000-ի բյուջեով, օրինակ, նախատեսվում են 30 մլն դոլարի մուտքեր՝ ծխախոտի գծով, սակայն ամենաիրատեսականը 20-22 մլնն է: Այս ամենի հետ մեկկաշառակերության համար պարարտ հող: Ի դեպ, Բագրատաշենի շուկան դարձել է հիմնական դարպասը ոչ միայն մաքսանենգ ու անորակ սիգարետների ներկրման, այլեւ «մուտուլմանական», անորակ ու անհայս ծագման քաղցրավենիքի, փաստեց Հ. Վարդանյանն ու խոսքը փոխանցեց վերջերս ստեղծված «Գրանդ քենդի» հրուշակեղենի-քաղցրավենիքի հայ-ռուսական ՀՁ-ի տնօրեն Արմինե Հովհաննիսյանին:

«Մերն անուշ է»

Ապացուցելու համար հայտնի զովազդի այս նոր ձեւակերպումը, տիկին Հովհաննիսյանը մանրամասն ներկայացրեց իրենց ուսումնասիրությունները հայաստանյան քաղցրավենիքի շուկայում. ներկրված քաղցրավենիքները (Իրանից, Թուրքիայից ու այլ երկրներից) գերազանցապես պարունակում են վնասակար նյութեր եւ վտանգավոր են առողջության համար:

յաստանում, նկուղներում, ստվերային արտադրամասերում: «Գրանդ քենդին» բացառապես աշխատելու է բնական, էկոլոգիապես մաքուր հումքի վրա, հավաստիացրեց տնօրենն ու տեղեկացրեց, որ ձեռնարկության մոտ 80 տեսակի հրուշակեղենը, քաղցրավենիքները՝ շոկոլադներ, կոնֆետներ, թխվածքներ եւ այլն, շուկայում կհայտնվեն եթե ոչ մարտի 8-ին, ապա գոնե ապրիլի 7-ին: «Գրանդ քենդիում» սկզբում կաշխատի 200, ապա 350, իսկ տարեվերջին՝ 800 մարդ: Ամեն ինչից պարզ է, որ «Գրանդ քենդին» բավականին մեծ հավակնություններ ունի տեղի շուկայում, որի ապացույցը, նախքան շուկա մտնելը, մարքեթինգն ու վիճակագրական ուսումնասիրություններն են: Բաժանված փաստաթղթերի տրցակից, օրինակ, տեղեկանում ենք, թե ինչպե՞ս է քաղցրավենիքի ու հրուշակեղենի արտադրության ծավալները երկրաչափական պրոգրեսիայով նվազել 1988-ից մինչեւ 99 թվականը, եւ այդ ամենը՝ ներմուծման հաշվին: Ինչ վերաբերում է «Գրանդ տոբակոյի» նոր տեսականուն՝ նախատեսված հայաստանցի ունեւորների ու չունեւորների համար, ապա՝ «ԳՏ»-ն շուտով փոխելու է իր ռազմավարությունն ու տեսականին, որի մասին կիմացվի շուտով: Այսպիսով, «ԳՏ»-ի շուրջ ստեղծված ձեռնարկությունների թիվը հասավ չորսի՝ «Գրանդ քենդի» հայ-ռուսական ՀՁ-ն, «Հայծխախոտ» ՓԲԸ-ն, որի գործարկումը մնում է ուժի մեջ, ծխախոտի վերամշակման «Մասիս տաբակ» ՓԲԸ-ն, որտեղ արդեն կատարվում են շինվերանորոգման աշխատանքներ եւ արդեն իսկ հայտարարված գունավոր տպարանը: Միով բանիվ՝ մի ողջ արտադրական համաստեղություն, որի գոյությունը լիովին ածանցվում է երկրում ստեղծված վիճակից ու կայունությունից:

ԳԱՅԱՆԵ ՄՈՒՔՈՅԱՆ

Մարզային լրատվամիջոցները հայտնվել են ծանր կացության մեջ

ԿԱՊԱՆ, 2 ՄԱՐՏ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Սյունիքի մարզային 3 լրատվամիջոցները մարզպետարանի «Սյունիք» պաշտոնաթերթը, «Զանգեզուր» հեռուստատուդիան եւ «Սյունիքի զանգեր» ռադիոկայանը հայտնվել են անելանելի վիճակում:

«Սյունիք» պաշտոնաթերթը ընթացիկ տարում դեռեւս լույս չի տեսել, ինչը թերթի գլխավոր խմբագիր Գագիկ Դավթյանը պայմանավորեց ֆինանսների բացակայությամբ. թերթի լույս ընծայման համար անհրաժեշտ ֆինանսական միջոցների միակ աղբյուր եղել եւ մնում են բաժանորդները, իսկ անցյալ տարվա 1300 բաժանորդի փոխարեն այս տարի նրանց թիվը հասել է 240-ի, այն էլ՝ բաժանորդագրությունը կատարվել է 6 ամսվա համար:

«Զանգեզուր» մարզային հեռուստախմբագրությունը, կրկին ֆինանսական դժվարությունների պատճառով, հազիվ է գոյատեւում եւ ընդմիջումներով է եթեր հեռարձակվում, այն էլ շաբաթական մեկ օր կես ժամ տեւողությամբ:

Ինչ վերաբերում է «Սյունիքի զանգեր» ռադիոկայանին, ապա 30-ամյա կենսագրություն ունեցող ռադիոխմբագրությունը (նախկինում «Կապանյան կյանք») քաղաքի կենտրոնում գտնվող եռահարկ հարմարավետ շենքից տեղափոխում են Կապանի լուսատեխնիկական գործարանի վարչական շենք, որը քարուքանդ է ու անբարեկարգ: Իսկ ռադիոխմբագրության շենքը հատկացվել է Սյունիքի մարզային դատախազությանը, որն այստեղ վերանորոգման աշխատանքներ է սկսել: Ճիշտ է, ռադիոկայանը վերանորոգվող շենքում շարունակում էր հաղորդումներ տալ, սակայն վերջին 2 օրը նրան ստիպում են ազատել շենքը, քանի որ վերանորոգելու հերթը հասել է ռադիոխմբագրության սենյակներին:

Փաստորեն ստացվում է այնպես, որ սյունեցին մարզին վերաբերող լրատվության պակասը պիտի լրացնի հանրապետական լրատվամիջոցների մարզային թղթակիցների նյութերով, ինչը սոցիալապես անապահով սյունեցու համար քանի հաճույք կլինի:

Վարչապետը քավության նոխա՞զ

Սկիզբը էջ 1

ՀՅԴ-ն համոզված է, որ կողմ քվեարկելով ԱԺ-ն զրկում է ոչ միայն օրենսդիր, այլեւ գործադիր իշխանությանը հետագա ճկուն մարտավարությունից: Բյուջեի ամրագրումից հետո ինչ-ինչ վերլուծություններ կատարել դարձյալ հնարավոր կլինի, սակայն կարող է ուշ լինել գործնական քայլեր կատարելու համար: Ուստի ՀՅԴ-ն համոզված է, որ բյուջեն պետք է ետ վերադարձնել՝ մանրամասն լրամշակելու եւ հավասարակշռված դարձնելու համար: Սարդարապատի կուսակցահավաքից շատ ժամանակ չի անցել, եւ Դաշնակցությունը հիշեցրեց իրենց ստորագրած համատեղ փաստաթուղթը՝ վարչապետի շուրջ համախմբվելու եւ միասնաբար երկիրը ճգնաժամից դուրս բերելու պատասխանատվության մասին: Եթե այսօր բյուջեն ընդունվում է առանց սկզբունքային փոփոխությունների, ապա «Այդ գեղեցիկ փաստաթուղթը վերջանում է արջի ծառայությամբ», - ի մի բերեց Դավիթ Լոքյանը:

ՀՅԴ-ն կարծում է, որ ամրագրելով 252 մլրդ դրամի եկամտային մուտքեր, պետությունը փաստացի օրինականացնում է ստվերային տնտեսությունը: Կուսակցությունը համոզված է, որ Հայաստանում ստվերային տնտեսության ծավալը 40-50 տոկոս է, ուստի պետք է մեծացնել բյուջեի մուտքային մասը եւ չվախենալ դեֆիցիտից: «Եթե չվախենանք, բյուջեն ետ վերադարձնենք, միասին պատասխանատվություն վերցնենք եւ նորմալ իրականացնենք»: Հակառակ դեպքում՝ «կողմ կքվեարկենք եւ մի ամիս հետո կհնդադատենք կառավարությանը», Դաշնակցության այս դիրքորոշումն անկեղծ էր: Գրեթե բոլոր քաղաքական շրջանակներում նորաստեղծ կառավարության կազմը գնահատվում է իբրեւ կարճատեւ վազքի քավության նոխազ, իսկ վարչապետի քայլը՝ իր շուրջ համախմբելու կուսակցություններին եւ նրանց նախարարական պորտֆելներ տալու, համարում են գեսանցին ձիերը փոխելուն հավասարազոր սխալ:

Կառավարություն այսօր կա, վաղը չկա

«Միասնություն» խմբակցությունը, ԱԺ փոխխոսնակ Տիգրան Թորոսյանի մասնակցությամբ, անմիջապես հակադարձեց Դաշնակցությանը եւ վարչապետին: Ընդհանրապես երեկ ԱԺ-ում հնչող բոլոր քաղաքական ուժերի խոսքի միակ հասցեատերը Արամ Սարգսյանն էր: Բյուջեն լավագույն պատրվակն էր վարչապետի երեսին բեկուզեւ այլաբանորեն ասելու ստում ողջ կուտակվածը: Նիստին մասնակից դարձավ եւ գրանցվեց նաեւ պատգամավոր Վանո Սիրադեղյանը, որի ուղղությամբ վարչապետն ու նախարարները հետաքրքիր հայացքներ էին նետում: Երեկվա քննարկումներն ապացուցեցին, որ ՀՅԴ պատգամավոր Ռուբեն Հակոբյանն իր ելույթում իրավացի էր՝ անզիջում պայքարը եւ յողարկված անհանդուրժողականությունն ինչպես ներիշխանական, այնպես էլ իշխանություն-կուսակցություններ հարաբերություններում շարունակվում է: Արամ Սարգսյանի Սարդարապատով սկսված նախաձեռնությունը դրական չեն գնահատում ոչ նրա քաղաքական հենարանը, ոչ խորհրդարանից դուրս մնացած կուսակցությունները: Տիգրան Թորոսյանը հայտարարեց, որ 99 թ. մայիսին արդեն իրենց միավորումը տեղյակ է Հայաստանում առկա տնտեսական ահավոր պատկերին, ուստի ԱԺ ընտրությունների նախօրեից պատրաստ էր պատասխանատվություն կրել, եւ այսօրվա ձախողումները չի պատրաստվում արդարացնել՝ վկայակոչելով ոչ նախորդների սխալները, ոչ էլ հոկտեմբերի 27-ը: Տիգրան Թորոսյանին հասկանալի վիրավորել էր այն պնդումը, թե վարչապետի քայլը՝ կառավարությունը համալրելու այլ կուսակցությունների ներկայացուցիչներով եւ նրանց ծրագրերն իրականացնելու, ըստ էության նսեմանում է «Միասնության» մասնակի անկարողության գիտակցում: «Միասնությունը» կարողունակ է, համոզված է Տիգրան Թորոսյանը: ԱԺ փոխխոսնակը չհապաղեց հայտարարել, որ կառավարությունն այսօր կա, վաղը չկա, իսկ խորհրդարանը, ավելի ստույգ՝ «Միասնությունը» ստացել է ժողովրդի քվեն եւ Սահմանադրությամբ ունի քառամյա գործունեության ժամկետ. «Մենք չենք պատրաստվում կուսակցություններին հիշեցնել հայտարարությունը եւ ստորագրությունները, մենք հույս չունենք, որ կուսակցությունները կկրեն մեզ հետ պատասխանատվությունը, պետք էլ չէ», անկեղծորեն ձեւակերպեց Տիգրան Թորոսյանը՝ պնդելով, որ իրենք միայնակ կկրեն ամեն ինչ, եւ բյուջեն պետք է ընդունվի: «Միասնությունն» ունի ծրագրեր եւ հարկային, եւ դրամավարկային, եւ ներդրումային քաղաքականության ոլորտներում, եւ ստվերային տնտեսության ու կաշառակերության հովանավորչության դեմ պայքարում:

Գեսանցին փոխված կառավարության ձիերը

Հայկոնկուսի, «Օրինաց երկրի», «Իրավունք եւ միաբանություն» խմբակցությունների, «Կայունություն» խմբի ներկայացուցիչները դիրքային այս պայքարում որդեգրեցին «եթե, ապա» դիրքորոշումը. իրենք կողմ կքվեարկեն 2000 թ. պետբյուջեի նախագծին երեկվանից 96 ժամ հետո, եթե կառավարությունը կատարի իրենց առաջարկած փոփոխությունները: Թեեւ ընդգծենք, որ ԱԺՄ-ում միասնական դիրքորոշում չկա, եթե Սեյրան Ավագյանը պնդում էր, որ ԱԺՄ-ն ձեռնպահ կքվեարկի բյուջեին, ապա Արշակ Սադոյանը վճռական հայտարարում է, որ իրենք դեմ են: Արտաշես Գեղամյանը քարը քարին չթողնելով ներկա բյուջեից՝ ոչինչ չասաց դեմ քվեարկելու մասին, այնինչ Աղասի Արշակյանը միանշանակ հնչեցնում էր իրենց խմբակցության ոչ թե ձեռնպահ, այլ դեմ զանգը:

Ներկա բյուջեն ռոճկացուցակ է, հաշվապահական բալանս, ուր չկա տնտեսական զարգացման ծրագիր: ՀԿԿ պատգամավոր Հրանտ Ոսկանյանը ձեւակերպեց գեղարվեստորեն. ծաղկուն երկիրը՝ հպարտ ժողովրդով, վերածվել է բշվառ մի երկրի՝ վտարանդիների զանգվածով: Արամ Սարգսյանի զսպվածությունը տեղի տվեց. Արտաշես Գեղամյանի ինքնադատության սուր սարսափներին կառավարության գրեթե ողջ կազմը նրա գլխավորությամբ լքեց դահլիճը եւ վերադարձավ միայն Տիգրան Թորոսյանի ելույթի պահին: Նիստի ավարտից հետո «Միասնության» սենյակում վարչապետը բանակցությունների առաջին փուլն անցկացրեց «Միասնության» առաջին քարտուղարների հետ: Երեկ 18:00 կառավարությունում քննարկումները շարունակվելու էին: Մարտի 6-ին 14:30 բյուջեն կդրվի քվեարկության: «Միասնություն» խմբակցության ձայներն ինքնին բավարար չեն օրենքն ընդունելու համար, սակայն «Կայունության» հաշվին քվեարկությունը կապահովվի, բայց բյուջեի ընդունումից հետո սաոը զարունը շարունակվելու է, եւ մարտն իրոք անկանխատեսելի փոփոխական ամիս է՝ արեւի փոխարեն վարչապետին կարող է ձյուն եւ մրրիկ սպասել:

ԱԶԳ **Իրավիճակ**

Մակրոտնտեսական կայունությունից դեպի միկրոտնտեսական զարգացում

Հարցազրույց Կենտրոնական բանկի նախագահ Տիգրան Սարգսյանի հետ

Հայաստանի բանկերի ասոցիացիայի վերջերս կայացած համագումարում Դուք վերստին բարձրացրիք երկրի տնտեսության իրական հատվածի եւ բանկային համակարգի փոխներգործության խնդիրը: Ձեր անհանգստությունը հաստատվում է բավականին պարզ թվերով. ՀՆԱ-ի ծավալի նկատմամբ բանկային կապիտալի չափի հարաբերակցությունն այսօր կազմում է շուրջ 3,5 տոկոս: Դա չնչին ցուցանիշ է, որը հաստատում է հատվածների միջեւ խոր ջրբաժանի առկայությունը: Ձեր կարծիքով, որքանո՞վ վտանգավոր է այս իրավիճակը, եւ ինչպիսի՞ հետեւանքներ կարող է ունենալ, ամբողջությամբ վերցրած, տնտեսության եւ, մասնավորապես, բանկային համակարգի զարգացման համար:

– Եթե լրջորեն գնահատենք այդ հարաբերակցությունը, ապա կարելի է եզրակացնել, որ երկրի բանկային համակարգը միկրոսկոպիկ է: Ուստի Կենտրոնական բանկը դնում է բանկային համակարգի կապիտալիզացման մակարդակը լրջորեն բարձրացնելու անհրաժեշտությունը: Սակայն մյուս կողմից, պետք է օբյեկտիվորեն վերլուծել այդ երեւույթի պատճառները: Մեզ հարց տանք, թե ինչու է հարկավոր գործարարին միջոցներ ներդնել բանկի կապիտալում: Կա երեք հիմնական գործոն: Առաջինը սեփականության ձեռքբերումն է, որի գինը ժամանակի ընթացքում էապես կաճի: Երկրորդը՝ այդ սեփականությունն ամենամյա շահաբաժին է բերում, եւ երրորդը՝ բանկի կառավարմանը մասնակցելու ձգտումն է, ինչը սեփականատիրոջը հնարավորություն է տալիս օգտագործել բանկի վարկային միջոցները սեփական գործի զարգացման նպատակով: Որքան էլ դա տարօրինակ է, սակայն, այս խթաններից ոչ մեկը մեր երկրում լիովին չի աշխատում: Առեւտրային բանկերի բաժնետոմսերի գները գրեթե չեն աճում, լավագույն դեպքում, վճարվում են պարզապես խորհրդանշական շահաբաժիններ, բաժնետերերի կողմից կառավարման եւ բանկի քաղաքականության վրա ներգործության համակարգը քիչ արդյունավետ է: Հետեւությունը. Հայաստանի առեւտրային բանկերի կապիտալներում միջոցներ ներդնելն աննպատակահարմար է: Անհամեմատ ավելի շահավետ է դրանք զետեղել դեպոզիտային հաշիվներում, որոնք քիչ տոկոսներ չեն բերում: Ըստ էության, այդպես էլ արվում է, եւ վերջին երկու տարվա ընթացքում դիտվում է բնակչության ավանդների զգալի աճի միտում: Միայն անցյալ տարի դեպոզիտային հաշիվներում ներգրավված ավանդների ծավալներն ավելացել են մոտ 45 տոկոսով: Դա, ինչպես ասվում է, մեդալի միայն մի կողմն է: Կա նաեւ մյուսը, այսինքն տնտեսության իրական հատվածում այսօր եկամտաբերությունը շատ ավելի բարձր է, քան բանկային հատվածում, քանի որ վերջինս իր գործունեությունն իրականացնում է խիստ վերահսկվող եւ կանոնակարգված դաշտի շրջանակներում՝ զգալի թափանցիկության պայմաններում, իսկ իրական հատվածը գրեթե ամբողջությամբ ստվերում է: Այդ պատճառով ներքին ներդրումները բանկային համակարգում չափազանց աննշան են: Հենց այդ պատճառով բանկային համակարգի ամբողջական կապիտալի նկատվող աննշան աճը մոտ ժամանակներս կպահպանվի, հիմնականում, օտարերկրյա ներդրողների հաշվին: Եթե այսօրվա դրությամբ օտարերկրյա կապիտալի բաժինը բանկային համակարգի կապիտալում կազմում է շուրջ 45 տոկոս, ապա մինչեւ տարեվերջ, ըստ մեր կանխատեսումների, կկազմի ուղիղ կեսը:

– Դուք ուզում եք ասել, որ բանկային համակարգի եւ տնտեսության իրական հատվածի միջեւ այդքան զգալի ճեղքվածքի կարեւոր պատճառներից մեկն այն է, որ այդ երկու ոլորտները գտնվում են, կարծես, տարբեր հարթություններում եւ չե՞ն սնուցում միմյանց:

– Հենց այդպես, եւ դեռ ավելին. այնքան ժամանակ, քանի դեռ իրական հատվածը կգտնվի ստվերում, բանկային համակարգն այդ դաշտում ոչինչ չունի անելու: Ահա եւ ստացվում է, որ մեր հայրենական բանկերի ամբողջական կապիտալի չափը համապատասխանում է էստոնական միջին բանկի կապիտալին: Այս պայմաններում բանկային համակարգի կողմից տնտեսության լուրջ վարկավորման մասին խոսելն ավելորդ է նաեւ այն պատճառով, որ գոյություն ունեն իրական հատվածի վարկավորման օբյեկտիվ եւ միանգամայն որոշակի պատնեշներ: Իսկ քանի որ դրանք չեն բավարարվում, ապա բանկիրներին հակացուցված է վարկավորում անցկացնել ռիսկի բարձր մակարդակի եւ այն մտավախության առումով, որ ավանդատուների փողերը քամուն կտրվեն: Իսկ դա վտանգավոր է հասարակության համար:

– Ձեր ասածից կարելի՞ է եզրակացնել, որ բանկային համակարգի եւ տնտեսության իրական հատվածի միջեւ ջրբաժանը ոչ միայն հաղթահարված չէ, այլ ընդհակառակը՝ մեծանում է, եւ դրա համար մեր բանկերին մեղադրել չի կարելի:

– Պատճառը իրական հատվածի վիճակն է: Երկրում գրանցված է ձեռներեցության շուրջ 40 հազար սուբյեկտ, որոնց կեսը բաժին է ընկնում վնասաբեր ձեռնարկություններին: Դրանք սնանկ ձեռնարկություններ են, որոնց նկատմամբ մեր պետությունը չի կատարում օրենսդրության պահանջները, այսինքն՝ դրանց լուծարմանը նպատակաուղղված միջոցներ չի ձեռնարկում: Իսկ չէ որ այդ ձեռնարկությունները, պատկերավոր ասած, վարակակիրներ են, որոնք վարակում են ողջ տնտեսական օրգանիզմը: Այդ սուբյեկտները հարկեր չեն վճարում, հսկայական պարտքեր ունեն պետության առջեւ, որը հաճախ ներում է նրանց պարտքերը, եւ դրանք դարձյալ կուտակվում են: Այս պայմաններում առողջ ձեռնարկությունների համար շահավետ չէ աշխատել իրավական դաշտի շրջանակներում եւ կրել հիվանդների բեռը: Այսպիսով պետությունը խաթարում է այն տնտեսական միջավայրը, որտեղ ձեռնտու չէ զբաղվել առողջ ձեռներեցությամբ:

– Վերջին ժամանակներս կառավարությունում քննարկվում է առանձին՝ այդ թվում օտարերկրյա կապիտալով տնտեսվարող սուբյեկտներին հարկային արտոնություններ եւ առանձնաշնորհումներ տրամադրելուց հրաժարվելու նպատակահարմարությունը: Ձեր կարծիքով, նման հարցադրումն արդարացվա՞ծ է:

– Ես կարծում եմ, որ բոլոր տնտեսվարող սուբյեկտները պետք է գտնվեն հավասար պայմաններում, իսկ եթե պետությունը գտնում է, որ այս կամ այն ձեռնարկությունն օբյեկտիվորեն իր աջակցության կարիքն ունի, ապա պետք է ուղղակիորեն ֆինանսավորի այդ ձեռնարկությանը՝ ըստ բյուջեի ծախսային հոդվածների, եւ ոչ թե նրան հարկային զիջողություններ անի: Ես պաշտպանում եմ այս սկզբունքային դիրքորոշումը: Առայժմ այս հարցի վերաբերյալ որոշակի որոշումներ չկան: Կա միայն ձգտում, ինչպես արդեն նշեցի, հավասար պայմաններ ստեղծելու բոլոր ձեռնարկությունների համար: Իսկ ինչ վերաբերում է օտարերկրյա ներդրողներին, ապա արտոնությունները չեղյալ համարելու հարցում պետք է առավելագույն զգուշությամբ մոտենալ: Մեր «Օտարերկրյա ներդրումների մասին» օրենքը վատը չէ եւ նախատեսում է հարմարվելու հնգամյա ժամկետ, սակայն արտոնությունները եւ առանձնաշնորհումները պետք է լինեն ոչ թե հարկային, այլ ներդրումային բնույթի:

– Պարոն Սարգսյան, վերջին տարիների ընթացքում առաջին անգամ երկրի ֆինանսական շուկայում նկատվում է տոկոսադրույքների նվազման միտում: Վերջին մեկ-երկու ամսվա ընթացքում հիմնական ֆինանսական գործիքների գծով տոկոսադրույքներն իջել են, միջին հաշվով, 15 տոկոսային նիշով: Սակայն, անկեղծ ասած, տնտեսության ներկայիս բարդ վիճակում դժվար է նշմարել նման հուսադրող միտման հիմնավոր պատճառներ: Դուք չե՞ք կարծում, որ տոկոսադրույքների նվազումը ինչ-որ չափով ժամանակավոր բնույթ է կրում:

– Երկրում տոկոսադրույքների նվազումը վերջին երկու-երեք տարվա ընթացքում մակրոտնտեսական կայունության հասնելուն նպատակաուղղված մեր պետության հետեւողական քաղաքականության օբյեկտիվ հետեւանքն է: Այլ բան է, եւ այստեղ ես Ձեզ հետ համաձայն եմ, որ դա չի կարող լինել երկարաժամկետ գործընթաց, եթե միկրոտնտեսական մակարդակի իրական փոփոխություններ չլինեն: Առանց այս քայլերի, որոնց մասին վերը խոսվեց, մեր բոլոր մակրոտնտեսական ձեռքբերումների վրա կարող ենք խաչ քաշել, եւ մենք կկորցնենք գործընթացների վերահսկողությունը: Այդ պատճառով ես ամենայն պատասխանատվությամբ ցանկանում եմ եւս մեկ անգամ ընդգծել, թե այսօր որքան կարեւոր, ես կասեի, ճակատագրական է մակրոտնտեսական հաշվեկշռվածության ձեռքբերման, տոկոսադրույքների, այդ թվում վարկավորման գծով տոկոսադրույքների անկման պայմաններում սկսել միկրոմակարդակի լուրջ բարեփոխումներ՝ հետագա իրական տնտեսական աճ ապահովելու նպատակով:

– Ձեզ չի՞ թվում, որ երկրում տնտեսական բարենորոգումների անկատարության հետեւանքով, նկատի ունեմ մի կողմից մակրոտնտեսական ձեռքբերումները, մյուս կողմից՝ իրական հատվածի զարգացման խնդիրների անտեսումը, երկիրը կարող է հայտնվել կարմիր գծից այն կողմ եւ ի զորու չի լինի սպասարկել իր արտաքին պարտքը, որը հասնում է 900 մլն դոլարի:

– Առայժմ արտաքին պարտքի սպասարկման կառուցվածքը վատը չէ, որովհետեւ ճնշող մեծամասնությամբ Հայաստանն արտոնյալ վարկեր է վերցրել Համաշխարհային բանկից եւ Միջազգային արժույթային հիմնադրամից: Սակայն կասկածանքի արժանի է ՀՆԱ-ում այդ գումարի տեսակարար կշիռը: Հարցն այն է, թե արդյոք մենք կարո՞ղ ենք հետագայում էլ ապահովել երկրում առնվազն հինգ տոկոս հաստատուն տնտեսական աճ: Եթե այո, ապա երկիրն առանձնապես լուրջ խնդիրներ չի ունենա: Բայց պետք է նշել, որ հաստատուն տնտեսական աճը ձեռք է բերվում բացառապես արտադրական հատվածի աճի հաշվին: Եվ ինչպես արդեն ասել ենք, երկրում առկա են մեծ խնդիրներ, քանի որ վերջին տարիներին մեր ՀՆԱ-ի աճն ապահովվել է հիմնականում կապիտալ շինարարության եւ գյուղատնտեսության հաշվին: Իսկ դա բավական չէ: Ճիշտ է, ըստ 1999 թվականի արդյունքների նկատվում են որոշ տեղաշարժեր արտադրության օգտին, սակայն դրանք առայժմ միտում չեն դարձել:

ԷՄՄԱՆՈՒԵԼ ՄԿՐՏՉՅԱՆ,
Մնարք

ՍՏՈՒԳՎԱԾ

Երբ դատավորը դահլիճում չէր

Ինչպես են տեղի ունենում դատերը Գավառ քաղաքի գավառական դատարանում

Գավառի առաջին ատյանի դատարանում մի սովորական քրեական գործ է լսվում, շատ պարզ սյուժեով՝ տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրությունների ընթացքում համայնքապետի երկու թեկնածուների միջեւ գժտություն է ծագել: Թեկնածուներից մեկի՝ Ռուբեն Խաչիկյանի նախընտրական տեսահոլովակը տեղական հեռուստաալիքով եթեր հեռարձակվելու ժամանակ մյուս թեկնածուն՝ Գավառի նախկին եւ ներկայիս համայնքապետ Ֆելիքս Ղարաբաղցյանը եւ իր համախոհները, բռնաճնշման մեթոդներով, ներխուժել են «Եռանկյունի» հեռուստատեսություն ու խափանել եթերը: Հրմշտոցի ու իրարանցման մեջ ստուդիային պատճառվել են նյութական վնասներ, իսկ տեսահոլովակն անհետացել է: Գավառ քաղաքի համար այդ դատավարությունն արտասովոր է նրանով, որ ոչ ավել, ոչ պակաս, ամբաստանյալի կարգավիճակը բաժին է ընկել վերընտրված համայնքապետին՝ Ֆելիքս Ղարաբաղցյանին: Վերջինս, ինչպես պարզ դարձավ դատավարության ընթացքում, այդ կարգավիճակում հայտնվելու հարուստ կենսափորձ ուներ: Նախկինում դատապարտվել է 5 անգամ, այդ իսկ պատճառով բավականաչափ տիրապետում էր դատավարական կանոններին:

Վեցերորդ դատվածությունը, սակայն, փոքր-ինչ արտասովոր էր նրա ու Գավառի բնակչության համար, որովհետեւ տեղական չինովնիկի պաշտոնը չէր կարողանում համատեղել ամբաստանյալի կարգավիճակի հետ: «Վերջապես ես քաղաքապետ եմ, հեռախոսով անգամ տեղյակ չեն պահել, որ քրեական գործ են հարուցում, չեն հարցնում՝ հարուցե՞նք-չհարուցե՞նք», դատարանում իր զարմանքը հայտնեց ամբաստանյալը: Այդ մտածելակերպը խորթ էր նաեւ Գավառ մարզկենտրոնի արդարադատության մյուս օղակներին, որոնք հրաժարվել էին ստանձնել գործի քննությունն ու դատաքննությունը, եւ դրանք հանձնվել էին Կրասնոսելսկի դատավորին ու դատախազին: Սակայն վերջիններս նույնպես անկաշկանդ չէին, եւ դատավոր Արտաշես Մերանգուլյանը սկզբից մինչեւ վերջ կուչ գալով իր գահավորակին բարեկարգ, լուսավոր ու ընդարձակ դահլիճը, ինչպես նաեւ դատական նիստի նախագահումը հանձնեց ամբաստանյալ Ղարաբաղցյանի տնօրինությանը:

Ի դեպ, մայրաքաղաքի դատարանները կնախանձեին Գավառի դատարանի բարեկարգ վիճակին ու թարմ կահավորանքին: Դահլիճին ժամանակակից տեսք տալու ոչ մի դետալ չէր մոռացվել, անգամ վանդակը, որը դատարանին ազդեցիկ տեսք տալու առաջին կարեւոր նախապայման է դարձել: Թեպետ, դժվար է ասել՝ գավառական քաղաքի համար ընդունելի վարք ու բարքի պայմաններում այն պետք կգա՞, թե՞ ոչ: Բայցեւայնպես, մեր օրերում խիստ հազվադեպ հանդիպող շենքային նման բարեկարգ պայմանների հետ խիստ անհարիր է դրանք տնօրինողի՝ դատավորի վարքագիծը: Այստեղ իսկապես արդարացված է վճռաբեկ դատարանի այն արտահայտությունը, որ մեզ մարտնչող դատավորներ են պակասում:

Դատական նիստը, որին մասնակցեցի մարտի 1-ին, ոչ թե նիստի էր նման, այլ ավելի շատ գյուղի կենտրոնում հավաքվածների ընկերական հաշվեհարդարի, վիճաբանության, հոխորտանքի, շանտաժի, հայհոյանքի... Բայց՝ առանց հայհոյանքի, որովհետեւ Ֆելիքս Ղարաբաղցյանին առաջադրված մեղադրանքներից մեկն էլ՝ ՀՀ քր.օր.-ի 222 հոդվածի 2-րդ մաս, հենց հայհոյելու համար էր առաջադրված եւ նա վերը թվարկված բոլոր միջոցները կիրառելով գերագույն ճիգ էր գործադրում ապացուցելու, որ ինքը երբեւէ չի հայհոյել: «Չեմ ասում հայհոյել չգիտեմ, բայց այնտեղ չեմ հայհոյել»: Վերհիշելով իր անցյալը, երբ երկու անգամ դատապարտվել էր միայն քր.օր.-ի 222 հոդվածի առաջին եւ երկրորդ մասերով, նա ասաց. «Իմ դատվածությունները հենց խուլիգանության համար են եղել, ես ամբողջ կյանքումս պայքարել եմ խուլիգանության դեմ, էդ դատվածությունները հենց դրա համար են եղել»:

Իմ մասնակցությունը դատական նիստին զուգադիպեց ամբաստանյալ Ղարաբաղցյանի ցուցմունքներ տալու հետ, որին, ի դեպ, դատավորը «պարոնով» էր դիմում: Համայնքապետի թեկնածուի նախընտրական ելույթը ցուցմունքների տեղ մատուցելով, Ղարաբաղցյանը թվարկեց համայնքապետի պաշտոնում կատարած «բարեգործությունները»՝ քաղաքի սանմաքրում, գազի խողովակի անցկացում, ներդրումային հարցի քննարկում, ասֆալտապատում եւ այլն: «Իմ չափով ներդրում միայն Քըրքորյանն է կատարել Հայաստանում», ինքնագոհ կեցվածքով նշեց նա: Պետական մեղադրողի առաջարկով, վերջապես անցնելով առաջադրված մեղադրանքին՝ Ղարաբաղցյանը հարձակման անցավ. «Խունտա է գործել իմ դեմ», «Դատախազությունը պետք է շատ շնորհակալություն հայտնի ինձ, որ կանխել եմ հետեւանքները»: Նրա ասելով, եթե իրենից առաջ հոր թասիբը պահելու համար որդին գնար ստուդիա՝ հետեւանքներն անկանխատեսելի կլինեին, իր գնալու նպատակը հենց անկանխատեսելին կանխելն էր: Քանի որ ամբաստանյալը հրաժարվեց ամեն ինչից, պետական մեղադրող Սարգսյանը բնական հարց տվեց՝ այդ դեպքում ինչպե՞ս եղավ, որ քրեական գործ հարուցվեց: «Դուք պատասխանեք ինչպե՞ս եղավ, որ քրեական գործ հարուցեցիք, քաղաքական հարցը քրեականացրիք», հոխորտաց ամբաստանյալը՝ իր դատապաշտպանի հետ անցնելով լեզվակռվի: Պետական մեղադրողը մերթ պաշտպանվելով, մերթ նախահարձակ լինելով, ինքնաբերաբար դարձավ դրա մասնակիցը: Քանի որ դատավորը շարունակում էր դիտողի կարգավիճակով հետեւել այդ ամենին, ամբաստանյալն սկսեց հանձնարարություն տալ նաեւ նրան. «Ցույց տվեք կոտրված հեռախոսը»: Դատավորը հնազանդվելով նրա պահանջին, սեղանի տակից հանեց իրեղեն ապացույց կոտրված հեռախոսն ու դրեց սեղանին:

Լրագրողիս համար այլեւս դժվար էր տարբերակել, թե ո՞ր փուլում էր գտնվում դատավարությունը՝ ամբաստանյալի՞ ցուցմունքն էին լսում, տուժողի՞ հարցաքննությունն էր, առերեսո՞ւմ էր, թե՞ իրեղեն ապացույցներն էին հետազոտում, եւ ի՞նչ էր արձանագրում քարտուղարուհին ընդհանուր լեզվակռվի մեջ, ինչպե՞ս էր տարբերակելու՝ ով ինչ ասաց: Քանի որ սկզբից մինչեւ վերջ նախագահողն անհաղորդ էր դահլիճում ընթացող հաշվեհարդարին, ամբաստանյալն այնքան առաջ անցավ, որ դառնալով տուժող Խաչիկյանին՝ հայտարարեց, թե ինքը մեծահոգի է եւ կների «թուլիկ մարդկանց», եթե նրանք հրապարակավ ներողություն խնդրեն իրենից: Իսկ նրա դատապաշտպանը զարմացած էր. «Էնքան տարի չէինք տեսել, որ տուժողն էլ փաստաբան ունենա»:

Ահա այսպիսի դատեր են տեղի ունենում Գավառ քաղաքի գավառական դատարանում, որի կայացրած վճիռները տեղ գրավելով դատարանների վիճակագրական տեքստում մեկով ավելացնում են արդար դատավճիռների թիվը:

ՍԱՌԱ ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ

ԱԶԳ

միջազգային

Այսօր Բուլղարիայի ազատագրության ազգային տոնն է

Բուլղարիայի Հանրապետության հավատարմատար, դոկտոր Իվան Իվանչեւի խոսքը

Ավելի քան 100 տարի մենք մարտի 3-ը տոնում ենք որպես Բուլղարիայի ազատագրության ազգային օր: Այդ օրը նշանավորում է 1877-78 թթ. բալկանյան եւ կովկասյան ճակատներում ռուս-թուրքական պատերազմի ավարտը: Այդ օրը նաեւ Արեւմտյան Հայաստանի արեւելյան նահանգներն ազատագրվեցին թուրքական տիրապետությունից: Իսկ հերոս Վասիլ Լեւսկին՝ բուլղարական ազգային ազատագրական շարժման գաղափարախոսը, կախաղան էր բարձրացվել 1873-ին: 1876 թ. մայիսի 2-ին ապստամբության դրոշ էր բարձրացվել օսմանյան բռնապետության դեմ: Սակայն շարժումը ճնշվեց թուրք բաշիբոզուկների ու օսմանյան բանակի կողմից, որոնք բուլղար ազգաբնակչության կոտորածներ կազմակերպեցին: Իտալացի, ֆրանսիացի, անգլիացի ու մանավանդ ռուս լրագրողները համաշխարհային հանրությանը մանրամասն հայտնեցին տեղի ունեցած արհավիրքների մասին, արձագանքեցին Մեծ Բրիտանիայի վարչապետ լորդ Գլադստոնը եւ ցարական Ռուսաստանը, որտեղ տեղի ունեցան հսկայական ցույցեր: Դա հանգեցրեց Օսմանյան կայսրության դեմ պատերազմ հայտարարելուն:

Ռուս եւ բուլղար ռազմիկներն արգելք հանդիսացան օսմանյան զորքերի հիմնական ուժերի միանալուն: Դրանք, ծանր պարտություն կրելով, ետ շպրտվեցին՝ հասնելով Կոստանդնուպոլսի մատույցներ: Այս հաղթանակի արդյունքը եղավ Սան Ստեֆանոյում կնքված հաշտության պայմանագիրը:

Սակայն 1878 թ. Գերմանիայի կանցլեր Բիսմարկի նախագահությամբ տեղի ունեցած Բեռլինի վեհաժողովը Բուլղարիան բաժանեց երկու մասի, որպես անկախ իշխանություն եւ Արեւելյան Ռումինիայի իշխանավարտեսությունը՝ թուրքական տիրապետության տակ: Մակեդոնիան եւս մինչեւ 1913 թ. Բալկանյան պատերազմը մնաց թուրքական տիրապետության տակ:

Նորանկախ իշխանությունը, նկատի առնելով, որ Պլովդիվը շատ մոտ է թուրքական սահմանին, մայրաքաղաք հռչակեց Սոֆիան: Բուլղար ժողովուրդը լծվեց անկախության վերականգնման, ամրապնդման ու կայացման դժվարին գործին: Ահա այս պատճառով մարտի 3-ը Բուլղարիայի արդի պատմության ամենանշանակալի օրն է համարվում:

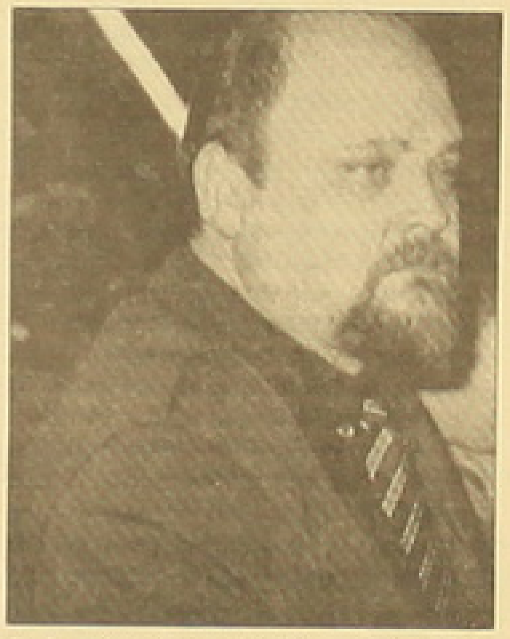

Հայ ու բուլղար ժողովուրդների կապերը շատ բազմազան են ու սերտ: Հայ ժողովուրդը շատ լավ գիտի, որ ամենադժվարին օրերին բուլղարները եղբայրաբար կանգնած են եղել հայերի կողքին: Այդ մասին լավագույնս վկայակոչում է բուլղար մեծ բանաստեղծ Յավորովը:

Հայերի գաղթը Բուլղարիա տեղի է ունեցել մասնավորապես 1896-ին, հայկական կոտորածների ահավոր օրերին, ինչպես նաեւ 20-րդ դարի Մեծ եղեռնի տարիներին: Դառնալով Բուլղարիայի արժանավոր քաղաքացիներ, սակայն, 1946-1956 թթ. շատ հայեր վերադարձան իրենց հայրենիք՝ Հայաստան: Մինչեւ այսօր կա մեծ սեր մեր երկու ազգերի միջեւ ու երբեք գոյություն չի ունեցել ոչ մի քաղաքական հարց, որը դույզն-ինչ խաթարեր այդ բարեկամությունը:

1997-ի տվյալներով, հայ-բուլղարական առեւտրական փոխանակումներն ու կապերը կազմել են 20 մլն դոլար, որից 18 մլն դոլարի ապրանքներ ու արտադրանքներ Բուլղարիայից ներմուծվել են Հայաստան, իսկ 2 միլիոնի Հայաստանից է արտահանվել Բուլղարիա: Ու թեեւ 1999-ին այդ ծավալները նվազել են, սակայն, իմ խորին համոզմամբ, երկու երկրների միջեւ ստեղծված տնտեսական, առեւտրական եւ մշակութային կապերը պիտի ընդլայնվեն: Այդ ուղղությամբ տարվող ջանքերը պիտի ակտիվանան, մանավանդ որ արդեն իսկ ՀՀ-ում հաստատվել է Բուլղարիայի դեսպանությունը:

Եվ ես, որպես տնտեսագիտության դոկտոր, ամեն կերպ օժանդակելու, աջակցելու եմ երկու երկրների տնտեսական եւ առեւտրական հարաբերություններն առավել եւս զարգացնելուն: Օրինակ, այժմ էլեկտրական ամբարձիչների արտածումն է կազմակերպվում, ինֆորմացիայի ակտիվ փոխանակումներ են տեղի ունենում: Մի խոսքով, ամեն ինչ արվում է դարերից եկած հայ-բուլղարական բարեկամությունն ավելի խորացնելու, եղբայրության կամուրջներն ամրապնդելու համար:

Գրի առավ
ՏԱՄԱ ՄՈՍԱԿՈՖՅԱՆԸ

ՄԵՐՁԱՎՈՐ ԱՐԵՎԵԼՔ

Պապի եւ Արաֆաթի արքայական դաշինքը

Պաղեստինի ազատագրման կազմակերպության (ՊԱԿ) եւ պաղեստինյան ինքնավար տարածքների նախագահ Յասեր Արաֆաթն օրերս Վատիկան կատարած այցի ժամանակ կաթոլիկների հովվապետ Հովհաննես-Պողոս Երկրորդի աջակցությունն ստացավ այնպիսի էական հարցում, ինչպիսին Երուսաղեմի կարգավիճակն է: Պաղեստինցիները մշտապես դեմ են արտահայտվել այն բանին, որ Երուսաղեմը լինի միայն Իսրայելի մայրաքաղաքը: Նրանք ուզում են Արեւելյան Երուսաղեմը դարձնել ապագա պաղեստինյան պետության մայրաքաղաքը: 1982 թվականից ի վեր Արաֆաթի Վատիկան կատարած այս վերջին՝ ութերորդ այցի ընթացքում ստորագրվեց Վատիկանի եւ ՊԱԿ-ի համաձայնագիր, որի նախաբանում ընդգծվում է սուրբ քաղաք Երուսաղեմի համար «միջազգայնորեն երաշխավորված հատուկ կարգավիճակ» ստեղծելու անհրաժեշտությունը:

Ի դեպ, Վատիկանը նույն դիրքորոշումն ունի դեռ Պիոս 12-րդ պապի (1876-1958) ժամանակներից: Կաթոլիկ հովվապետների այս վարքագիծը խորապես զայրացնում է Իսրայելին, որը 1967 թ. Արեւելյան Երուսաղեմը բռնակցելով՝ դարձրեց իր մայրաքաղաքը, թեեւ միջազգային ընկերակցությունը չի ընդունում այդ փաստը: Վատիկանի ու ՊԱԿ-ի վերջին համաձայնագրում նաեւ վավերացվում է պաղեստինյան տարածքներում կաթոլիկ եկեղեցու գործունեությունը: «Պուեն» հանդեսի տվյալներով, քրիստոնյա պաղեստինցիները կազմում են այդ տարածքների բնակչության 20 տոկոսը:

Պ. Ք.

Իրաքի նավթը կրկին հոսելու է Սիրիայով

Մարտի 1-ին Իրաքի նավթի նախարարության խոսնակը հայտարարել է, որ ավարտվել է այն խողովակաշարի եւ մղիչ կայանների վերանորոգումը, որոնց միջոցով իրաքյան նավթը տեղափոխվում էր սիրիական Բանիաս նավահանգիստ եւ արտահանվում: Նույն աղբյուրը հայտնել է նաեւ, որ Բաղդադը լոկ մի քանի շաբաթվա ընթացքում կվերսկսի արտահանումը, երբ Դամասկոսը համաձայնության որոշում ընդունի: 1982 թ. Սիրիան փակել էր այդ նավթամուղը իրաք-իրանյան պատերազմի պատճառով: Ի դեպ, երբ վերագործարկվի նշյալ նավթուղին, ապա Բանիասը կդառնա Իրաքի նավթը արտահանող 3-րդ անցակետը՝ թուրքական Ջեյհան եւ ծոցի իրաքյան Բաքր նավահանգիստներից հետո: Հայտնի է, որ 1998 թ. Սիրիան եւ Իրաքը ստորագրել էին Կերկուկ-Բանիաս խողովակաշարը վերաշահագործելու համաձայնագիր:

Ա. Մ.

Միապետության ադրբեջանական տարբերակը

Ըստ ադրբեջանական մամուլի հրապարակումների, Միացյալ Նահանգներից վերադառնալուց հետո Ադրբեջանի՝ «կադրային վերանորոգման» ենթարկված նախագահը նոր թափով պիտի անցնի կառավարության զտմանը: Հարվածի հիմնական ալիքն ուղղված է վարչապետ Արթուր Ռասիզադեին: Անբարեհույսների թվում հիշատակվում են նաեւ էկոնոմիկայի նախարար Նամիկ Նասրուլաեւը, «Ադրէներջի» ԲԲԸ նախագահ Մուսլիմ Իմանովը, Ազգային բանկի վարչության նախագահ Ռազմիզ Մեհտիեւը: Այլ աղբյուրներ «սեւ ցուցակը» համալրում են ներքին գործերի նախարար Ռամիլ Ուսուբովի եւ պետական նավթային ընկերության նախագահ Նատիկ Ալիեւի անուններով: Փոխարենը (ճիշտ, ինչպես Հայաստանում)՝ պիտի կազմվի ոչ թե նոր, այլ նորացված կառավարություն:

Նման կտրուկ փոփոխությունների հիմքում, եթե Հեյդար Ալիեւն իսկապես իրականացնի այդ ծրագիրը, ուրվագծվում են Ադրբեջանի համար հույժ կարեւոր գործոններ: Սա կլինի մի վճռական փորձ լուծելու ներտնտեսական եւ արտաքին քաղաքական մի շարք կնճռոտ հիմնախնդիրներ, որոնք իշխանությունների համար դարձել են քրոնիկական գլխացավանք: Ահա եւ Ռասիզադեի կառավարությունը կարող է քավության նոխազ դառնալ: Տնտեսական խնդիրների շարքում աչքի է զարնում էներգետիկ ճգնաժամը, որը օրեցօր խորանում է: Որքան էլ առաջին հայացքից տարօրինակ հնչի, Ադրբեջանի համար էներգետիկան այսօր սոցիալական պայթյունի գեներատորն է: «Վերադարձնենք Ղարաբաղը» ավանդական կարգախոսը հանրահավաքներում փոխարինվել է «լույս» եւ «գազ» վանկարկումներով:

Ալիեւի՝ ԱՄՆ կատարած երկշաբաթյա ուղեւորության ընթացքում Ա. Ռասիզադեն բառացիորեն դարձել էր ուղիղ նշանառության թիրախ, լրջորեն տատանվեց վարչապետի աթոռը, որը նա զբաղեցնում է 1996 թվից: Սակայն պաշտոնանկության վտանգը ոչ թե պատճառ է, այլ սոսկ առիթ, քանզի նա չի կարողանում լեզու գտնել «երիտասարդ բարեփոխիչների»՝ Ադրբեջանի պետական նավթային ընկերության փոխնախագահ Իլհամ Ալիեւի (Հեյդար Ալիեւի որդու) թիմակիցների հետ: Նոր վարչապետի հավանական թեկնածուն վերջինիս զինակից Քյամալեդդին Հեյդարովն է՝ մաքսային ծառայության պետը:

Սոցիալական բողոքի մյուս բաղադրիչը բնակչության բարեկեցության կտրուկ անկումն է: Անցյալ տարի բյուջեի պակասորդը կազմել է 459 միլիարդ մանաթ (մեկ ամերիկյան դոլարի փոխարժեքը 4400 մանաթ է), խորացել է սղաճը, 1999 թ. հունվարի համեմատությամբ 5,8 տոկոսով նվազել է էլեկտրաէներգիայի արտադրությունը եւ այլն: Սակայն հազիվ թե կառավարության որոշ անդամների փոփոխությունը շտկի լարված իրավիճակը: Բուն նպատակը Իլհամ Ալիեւի թիմի ուժեղացումն է խորհրդարանական ընտրություններից առաջ, որոնք պետք է տեղի ունենան այս տարի:

Այժմ Հեյդար Ալիեւի «Նոր Ադրբեջան» կուսակցությունը վերահսկում է 125 տեղանոց Միլի մեջլիսի 115 մանդատ: Խորհրդարանական ընտրարշավից առաջ հարկավոր է ամրապնդել ալիեւականների դիրքերը: Պաշտոնն ավելի ցայտուն է դառնում նավթային ընկերության նախագահի հրաժարականի համատեքստում, տրամաբանորեն փոխնախագահը՝ Իլհամ Ալիեւը, ստանձնում է ընկերության նախագահի (հավանաբար նաեւ էներգետիկայի նախարարի) պաշտոնը եւ հանդես է գալիս բառիս էլեկտրական իմաստով լուսավորչի դերում: Ակնհայտ է Հեյդար Ալիեւի քաղաքական ծրագիրը՝ որդու համար հարթել մեծ քաղաքականության կանաչ ճանապարհ: «Լուսավորչական» հաղթանակը խավարի դեմ նրան կապահովի խորհրդարանական մեծամասնություն եւ խոսնակի պաշտոնը, որտեղ կխրամատավորվի մինչեւ հարմար պահը՝ 2003 թվականի նախագահական ընտրություններին Ադրբեջանի նախագահի աթոռը գրավելու համար. քանի դեռ կա Հեյդար Ալիեւը, Իլհամին չընտրվելու վտանգ չի սպառնում: Մեջլիսի խոսնակի պաշտոնը ստանձնելով՝ նվազում են նրա վարկաբեկման հնարավորությունները (եթե, իհարկե, նա այլի չընկնի բացահայտ հիմարությամբ): Սակայն Իլհամ Ալիեւն ամենայն հավանականությամբ կփորձի բարեփոխել իր կերպարը, որն այսօր, մեղմ ասած, փլեյբոյային է: Նա չունի ոչ հոր քաղաքական հռետորությունը, ոչ էլ նրա ընդունակությունները: Այդուհանդերձ, կատարվում է իշխանության փոխանցման սովորական գործընթաց, սակայն միապետական՝ հորից որդուն անցնելու սցենարով:

Հրնթացս Ադրբեջանում ծավալվել է միջկլանային թեժ պայքար. լուրջ խնդիր է իշխանափոխությունը, ավելի ճիշտ՝ դրա անհնարինությունը: Նախիջեւանյան կլանը Նախիջեւանից եւ Հայաստանից Բաքվում հաստատվելով՝ Հեյդար Ալիեւի գլխավորությամբ, մենաշնորհացնում է իշխանության լծակները, պայքարում տեղացիների կլանի դեմ՝ տնտեսական եւ քաղաքական ոլորտների վերահսկողության համար:

Գորդյան յուրատեսակ հանգույց են դարձել հանրակացարաններում ծվարած բազմաթիվ փախստականները: Փետրվարի կեսերին գաղթականների մի ստվար խումբ շրջափակել էր Ալիեւի Նավրի փողոցը՝ ի նշան բողոքի. Բաքվի Նարիմանովի շրջանի տարածքում արգելվել էր փողոցային առեւտուրը, որը նրանց գոյության միակ միջոցն է:

Որքան էլ Ալիեւի վարչակազմը շեփորի իր արտաքին քաղաքական նվաճումները, այս ոլորտում էլ դրությունը բարվոք չէ: Արցախյան հիմնախնդիր, Բաքու-Թբիլիսի-Ջեյհան նավթամուղի շինարարության ծծծում, անդրկասպյան գազամուղի կառուցման ձախողում: Ղարաբաղյան հակամարտության խաղաղ կարգավորման բանակցությունները չեն տալիս սպասված արդյունքները: Ի լրումն՝ ուշանում են նավթային գերշահույթները, որոնք Ադրբեջանը պիտի վերադարձնեին տնտեսական հսկա՝ ունակ խժռելու Հայաստանն ու Արցախը: Ադրբեջանական պետական գործիչների ագահությունը եւ ժլատությունը, ինչպես նաեւ Ալիեւի հայտարարությունները Մ. Նահանգներում՝ անդրկասպյան գազատարով առաքվելիք գազի մասնաբաժնի տոկոսային հարաբերակցությունը հօգուտ Ադրբեջանի (ավելի քան 50 տոկոս), բացասաբար ընդունվեց Թուրքմենստանի կառավարության կողմից, որն իր գազը Իրանի միջոցով արտահանելու նոր ուղի գտավ:

Տարիներով չլուծված արցախյան հիմնախնդիրը նոր թափով մտնում է ադրբեջանական քաղաքական ընդդիմության օրակարգ: Փետրվարի սկզբին ընդդիմադիր ուժերը այդ առիթով կազմակերպեցին կլոր սեղան, որտեղ տագնապի ահազանգ հնչեցվեց: Օրավուր լսելի են դառնում արցախյան հանգույցը ուժով լուծելու կոչերը: Մի խումբ գործիչներ հիմնեցին «Հանուն Ղարաբաղի ազատագրման» կազմակերպություն, որի վերջնական նպատակը հարցի ռազմական լուծումն է: Շահարկվում է այսպես կոչված «խոջալուում ադրբեջանցիների ցեղասպանության» խաղաքարտը, որը նոր հնարավորություն է տալիս ազերի գործիչներին մեկ անգամ եւս վայնասուն բարձրացնել եւ սերմանել ազգային թշնամանք: Պետական մակարդակով տարածվում է Արմենգեյթը (այսպես կոչված Հայաստանի կողմից Կովկասը հրթիռակոծելու լեգենդը): Ադրբեջանական ԶԼՄ-ների տեղեկատվությունը գերազանցել է Գյուլնազ տաշի հայտնի հեքիաթները: Արդյունքում՝ 200-ից ավելի հասարակական-քաղաքական կազմակերպություններ միավորվելով՝ հիմնադրել են Ադրբեջանի ազգային դիմադրության շարժում, որի նպատակը երկրի տարածքային ամբողջականության պահպանումն է:

Ադրբեջանը կարեւոր դեր է խաղում գերտերությունների աշխարհաքաղաքական նկրտումներում: Այժմ հանդես է գալիս որպես ՆԱՏՕ-ի դաշնակից. ռազմական մի դաշինք, որի հետ չհայտարարված հակամարտության մեջ է Ռուսաստանը: Երբ չեչենական հակաահաբեկչական գործողության ընթացքում պաշտոնական Բաքուն հագել էր անջատողականության դեմ պայքարողի դիմակը, ապա ադրբեջանական ընդդիմությունն ունի շեշտված չեչենամետ կողմնորոշում: Ադրբեջանցիները ձգտում են ավելի սերտ հարաբերություններ հաստատել Արեւմուտքի հետ, ինչը հարուցում է ռուսների դժգոհությունը: Այս խայտաբղետ հենքի վրա Ալիեւը այն բառացիկ քաղաքական գործիչն է, որը կարողանում է պահպանել փխրուն հավասարակշռությունը թեկուզեւ միապետության հաստատման գնով:

ԱՐԱՄ Ա.Ա.ՅԱՆ

ԱԶԳ

Սփյուռք

Մուգ կապույտով եզրագծված ճերմակ շրջանակին նկար ու արաբերեն, հայերեն, դանիերեն մակագրություն կա: Գերեզմանի շուրջ պայծառ ու նուրբ ծաղիկներ են աճում: 1960-ին Լիբանանի հողում իր մշտական հանգիստը գտած Մարիա Յակոբսընի ու նրա հիմնած որբանոցի «Թռչնոց բույնի» մասին հայկական մամուլը բազմիցս է գրել: 1927-ին հիմնված որբանոցն այսօր բարեկարգ մի շինություն է: Իմ ու մեր տեսած հին լուսանկարից միայն այս չէ, որ փոխվել է: Հին լուսանկարում որբերի աչքերը ցեղասպանություն ճանաչածի հիշողությունն ունեն, «Թռչնոց բույնի» այսօրվա սաները դա թերեւս պատմության դասագրքից գիտեն: Կիլիկիո կաթողիկոսության հովանավորությունը վայելող 300 0մ տարածք զբաղեցնող հաստատությունն այսօր գիշերօթիկ դպրոց է 127 աշակերտով: Ունի մատուռ, սրահ, ֆուտբոլի դաշտ, հողաշերտ, 2 ավտոբուս:

Թռչնոց՝ սիրով լցված մի բույն

«Թռչնոց բույնն» իր առանձնությունը պահել է օգնակար դառնալով այն հայ երեխաներին, որոնք չքավոր են, ամուսնալուծված ընտանիքներից, երկկողմ կամ միակողմ ծնողազուրկ: Գիշերօթիկում ունենք 1,5 տարեկանից մինչեւ 15 տարեկաններ հիմնականում Լիբանանից եւ Սիրիայից: Ովքեր փափագում են ուսումը շարունակել, նրանց օգնում ենք, պատմում է զրուցակիցս՝ գիշերօթիկի ներկայիս ղեկավար Մեղրիկ վարդապետ Բերիկյանը:

Մեզ մոտ, բնականաբար, առանց վճարումի են ապրում, ուրախ ենք, որ մեր բոլոր ազգային երկրորդական վարժարաններն էլ իրենց դռները բաց են պահում մեր աշակերտների առջեւ մեծ մասամբ ձրի, երբեմն էլ նվազագույն վճարներով հնարավորություն տալով մեր սաներին շարունակել ուսումը, ասում է Մեղրիկ վարդապետը:

Գիշերօթիկն ապրում է ազգային նվիրատվությունների շնորհիվ: Տարեկան հաշվեկշիռը Կիլիկիո կաթողիկոսության հոգածության տակ է: Գիշերօթիկում անցնում են այն բոլոր առարկաները, ինչ սովորական դպրոցներում, ուսուցանվում է 4 լեզու՝ հայերեն, արաբերեն, անգլերեն, ֆրանսերեն: «Թռչնոց բույնն» ունի 22 ուսուցիչ (ուհի): Հիմնականում Լիբանանից եւ Սիրիայից են հայեր: Արաբերենն ուսուցանում են արաբ ուսուցիչները:

Ցերեկօթիկ 27 աշակերտ էլ ունենք, ասում է Մեղրիկ վարդապետը: «Ինչո՞ւ են այստեղ գալիս», հարցիս պատասխանում է՝ որովհետեւ սա լավ դպրոց է, մակարդակը շատ բարձր է, գալիս են ու էլ չեն ուզում տուն գնալ, երբեմն խնդիր ենք ունենում, ծնողներն անհանգստանում են, հեռաձայնում, փնտրում են իրենց երեխաներին, ինքնաշարժն առնում, տանում, տուն ենք հասցնում:

Հայոց լեզվի 2 ուսուցիչներից մեկը՝ Եվգինե Յակուբյանը, ով նաեւ դպրոցի տնօրենուհին է, տեղեկացնում է, թե հայոց լեզվի եւ պատմության ուսուցիչներն ընդհանրապես Բեյրութի համազգայինի շրջանավարտներ են: Դպրոցական ծրագիրը հայոց պատմությունը նախնադարյան ժամանակներից մինչեւ 1918 թ. է ներառում: Իսկ դրանից հետո՞: Բերանացի ենք փոխանցում, պատասխանում է տնօրենուհին: Օրինակ, ղարաբաղյան դեպքերը օր-օրի հաղորդեցինք:

Ուսուցիչների տեղեկատու աղբյուրը բեյրության հայկական օրաթերթերն են, վերջերս նաեւ Հայաստանի ազգային հեռուստատեսությունը: «Հայաստանի հետ կապված հարցեր շա՞տ են ունենում» հարցիս տխուր պատասխան հնչեց. 15 տարեկան աշակերտները կամ նրանցից փոքրերն այդքան տրամաբանելու կարողություն չունեն: Հայաստան «հեռու երկիրը» շոշափելի դարձնելու ծրագիր ունե՞ք, ասենք, ամառները ճամբար Հայաստանի որեւէ վայրում հարցիս Մեղրիկ վարդապետը բացասական պատասխան տվեց՝ դրամական ներդրում է պահանջում, չենք էլ կարող թույլ տալ, որ Հայաստանը մեզ ձրի կերակրի: «Թռչնոց բույնը» հայաստանցի 4 աշակերտ ունի: Զարմանալու բան չկա, ծնողները մեզ մոտ են աշխատում, իրենց զավակներն էլ այստեղ են, բացատրեց տնօրենուհին:

Միջանցքից փոքրերի կչկչոցի ձայն եկավ՝ միանգամից եւ շատ ուժեղ: Հերթական լոգանքից հետո դուրս էին եկել եւ ուրախ-ուրախ հագնվում էին: Դպրոցականներին, իհարկե, ձայները չէին խանգարում, նրանց մասնաշենքն ուրիշ է: Այնտեղ էլ եղանք: Մեկ-երկուսը միջանցքում են նստել: Սրանք դաս խանգարողներն են, այսպես ենք պատժում, բացատրեց Եվգինե Յակուբյանը: Դասարանում լուռ էր, մի հարց տվեցի՝ ո՞վ է ուզում Հայաստան գնալ: «Բոլորս, դա մեր միակ հայրենիքն է», բոլորի փոխարեն միայն մի ձայն հնչեց՝ Արթուրինը: Մեր սաներն ամաչկոտ են, Արթուրը հայաստանցի է, հայաստանցիները համարձակ են, ասաց Մեղրիկ վարդապետը:

ԱՆԱՀԻՏ ՀՈՎՍԵՓՅԱՆ, Բեյրութ

ՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹԻՒՆ

Համահայկականն՝ նշանակում է արեւելահայկական

Կամ եղէգնի «փամփամարար» յաւելութիւնը

Սիրում ենք տեղի կամ անտեղի ասել, թէ ինչու երկատուած է մեր ժողովուրդը՝ արեւելահայ եւ արեւմտահայ, երկատուած է մեր լեզուն, երկատուած է անգամ մեր սուրբ լեռը: Բաժան կեանքի վարժուած ժողովուրդը այսօր սուր է զգում երկատուածութեան նոր ողբերգական խորքը՝ հայրենաբնակ եւ հայրենախոյս: Աւելին՝ փնտռողներին կարելի է ասպարէզ տալ նոր բաժանումներ գտնել-գուշակելու համար, իսկ մենք բաւարարուենք, թւում է, վերջին մշակութային արտառոց փաստով:

Առաջին անգամ մեր գրականութեան մէջ տեսական մրցանակների կարգ սահմանուեց՝ «Ոսկի եղէգն»ի մասին է խօսքը: Երեւոյթն ինքը ողջունելի է, քանի որ վկայում է տեսական ռազմավարական բարեշրջումները: «Ոսկի եղէգն»ի առաւելութիւնը պէտք է տեսնել համահայկական կառոյցներին ստեղծելու նրա կարողութեան կամ միտումների մէջ: Չի կարելի անտեսել Հայրենիք-Սփիւռք յարաբերութիւնների միասնական դաշտ ձեւաւորելու ձգտումը, որը պիտի լինի առանց քաղաքական յարմարուողականութեան, առանց կուսակցական թելադրանքների: Ողջունելի է, որ հենց այդ սկզբունքով կազմուեցին ու սկսեցին գործել Սփիւռքի վարչութիւնները կամ բաժինները ԱԳՆ, գիտութեան եւ կրթութեան, մշակոյթի նախարարութիւններում:

Այս առումով աւելի քան տարակուսելի էր անցեալ տարեվերջին «Ոսկի եղէգն»ի համահայկական կոչուած գրական մրցանակների շնորհման միակողմանիութիւնը, որտեղ պարզապէս «արջի ծառայութիւն» մատուցեցին մեր գրչի իրաւարար մշակները իրենք իրենց: Անձեան քննարկումներից յետոյ յայտարարուեցին կանխորոշուած արդիւնքները:

Իսկ գլխաւոր արդիւնքը սա էր. օգտուելով տեսական ընծեռուած ամբիոնից ազդարարեցինք վերջապէս մեր սփիւռքահայ գրչակիցներին, թէ լաւն ու լաւագոյնը, ոսկեայ միջինը կամ հենց պարզապէս միջինը եղել ու մնում է արեւելահայկականը:

Սփիւռքից մրցանակաբաշխութեանը տասնեակներով մասնակցեցին: Սակայն «խելամտօրէն» նրանց անունները չհրապարակուեցին: Նրանց գերակշիռ մասի համար, կարծում եմ, խորհրդանշականն արդէն մասնակցութիւնն էր, գնահատութիւնը եւ ոչ թէ պարգեւավճարը: Կարեւորն այն էր, որ նրանք գիտակցէին, թէ Հայաստանում Սփիւռքի գրականութիւնը օտարուած չէ, այլ միասնական գրական ընթացքի վկայութիւն է: Եւ ուրեմն ի՞նչ: Մի՞թէ մենք կամայ թէ ակամայ փորձում ենք եւս մէկ անգամ վտարել այդ գրականութիւնը մեր համընդհանուր տնից, ինչպէս վարչարար սկզբունքներով վարուեցինք մեսրոպեան ուղղագրութեան հետ:

Բոլորովին ստուեր չնետելով ընտրեալ մրցանակակիրների ինքնութեան ու գրական յաւակնութիւնների վրայ (դա արդէն ուրիշ խօսակցութեան նիւթ է)՝ ընդգծենք, որ այս պարագային մէջ լքել են գրական սկզբունքները եւ ճաշակը:

Տխուր բան է, բարեկամնե՛ր, շա՜տ տխուր:

Այսքանից յետոյ հանրապետութեան նախագահին մնում է կատարել ճշգրիտ միակ քայլը. 2000 թուականի համար վերակազմաւորել այս յանձնաժողովը եւ այնտեղ, արդէն «հաւասար աչքի» սկզբունքով, ընդգրկել նաեւ սփիւռքահայ մտաւորականների, որպէսզի գրական հասուածային երազանքներին չափ դրուի Մովսէս Խորենացու բառարժէքի խորութեամբ:

ՍՈՒՐԷՆ ԴԱՆԻԷԼԵԱՆ

Բարեկենդան օրեր է, Խելքս գլխես կորեր է...

Սուրբ Սարգսի տոնին անմիջապես հաջորդում է Բարեկենդանը, որը տեւում է երկու շաբաթ, մինչեւ Մեծ պասը: Բարեկենդանը հարսանիքների, նշանդրեքների, կերուխումի, երգ ու պարի, կատակախաղերի, թատերախաղերի, հրապարակային խնջույքների երկու շաբաթ էր, որի ընթացքում հասարակական, ընտանեկան բարքերի ընդունված նորմերը գլխիվայր շրջվում էին. ինչը չէր կարելի անել տարվա ընթացքում, թույլատրվում էր Բարեկենդանին, մանավանդ վերջին օրերին՝ բուն Բարեկենդանին: Հարբած լինելը բնական էր համարվում, տղաները այցելում էին աղջիկների հավաքատեղիներ, որդիները ծնողներին հանդիմանելու, աշակերտները ուսուցիչներից իրենց դժգոհությունը արտահայտելու հնարավորություն ունեին: Սոցիալական բոլոր խմբերը հավասար էին, փոքրերը կարող էին ծաղրել մեծերին, ինչպես նաեւ նրանց հետ կատակել: Օրինակ, Ջավախքում Բարեկենդանին աշակերտները նվերով եւ ճիպոտով գնում էին վարժապետին տեսության: «Էդ դոնը մեզի շատ ես ծեծե, հիմի արեն քուկդ է»: Վրա էին թափում, վարժապետին պառկեցնում գետնին եւ ոտերին ճիպոտի մի քանի հարված հասցնում: «Էլ չե՞ս ծեծի մեզի, աղա՞»: «Չէ, չէ», խոստանում էր վարժապետը եւ մի քանի կոպեկ նվեր տալով ազատվում:

Երիտասարդները դիմակավորվում էին կենդանիների, գնչուի, կիսախելագար մոլլայի կերպարանք առնում եւ իրենց սարսափազդու-ծիծաղաշարժ կերպարանքով զվարճացնում խնջույքի մասնակիցներին: Տղաները եւ աղջիկները զգեստափոխվում էին, հարս ու փեսա ձեւանում եւ շրջում իրենց ընտրյալների տների շուրջը. Շատ էին թատերական ներկայացումները, որոնք հիմնականում կենցաղային թեմաներով էին եւ իրականության ծաղրապատկերն էին: Քանի որ Բարեկենդանին եկեղեցին նշում էր Վարդան զորավարի տոնը, հաճախ Ավարայրի որեւէ դրվագ էին բեմականացնում, օրինակ, ճակատամարտի տեսարան, որտեղ հայերը հաղթում էին պարսիկներին.

«Դասավարություն» թատերախաղ գյուղի ռեսի գործունեության պախարակում

Ամենատարածված խաղերից էր փաշա կամ խան խաղը, որն օտար բռնակալի եւ հայ համայնքի հանդիպման ծաղրապատկերն էր: Օրինակ, մեկին շահի շորեր էին հագցնում եւ նստեցնում գահավորակին: Շահն սկսում էր իր դատաստանը, սպառնալիքներ էր թափում, որից հետո ներկաները ընծաներ էին տալիս: Կամ էլ շահը լսում էր բողոքները եւ մեղավորներին պատժելու հրամաններ տալիս: Այս խաղերը շատ էին տարածված եւ քաղաքական երանգ պարունակելու պատճառով հաճախ վերահսկվում էին պարսիկ եւ թուրք իշխանավորների կողմից.

Խաղերը, կատակախաղերը, թատերական ներկայացումները, որոնց մասնակցում էին թե մեծերը, թե մանուկները, տեղի էին ունենում տներում, բակերում, փողոցներում եւ մարդաշատ այլ վայրերում: Բարեկենդանի խաղերից էին վեգախաղերը, ձիարշին, լախտախաղերը, ընկուզախաղերը, ըմբշամարտերը, ձիերով մականախաղերը, գնդակախաղերը, ձնագնդին, նշանառության խաղերը եւ այլն:

Հաճախ նախօրոք հայտարարվում էր, որ աշուղն այսինչ գիշեր մեկի տանը հեքիաթ է ասելու: Ամբողջ գյուղը հավաքվում էր այնտեղ եւ ասեղ գցելու տեղ չէր լինում: Հեքիաթն սկսվում էր ճրագ դնելու հետ: Աշուղի երգի եւ պատումի ազդեցության տակ ունկնդիրները տեղափոխվում էին կախարդական-դյուցազնական աշխարհ եւ մոռանում աշխարհական ամեն բան: Սիրված հեքիաթներն էին «Շահ Իսմայիլը», «Հազարան բլբուլը», «Քյարամն ու Ասլին», «Քոռօղլին» եւ այլն:

Նույնիսկ հոգեւորականները հեռու չէին բարեկենդանյան ընդհանուր տրամադրություններից: Վանականների մասնակցությամբ թատերախաղեր էին տեղի ունենում նաեւ վանքերի ներսում եւ բակում: Նվագածուները անարգել մտնում էին վանական միաբանությունները, զվարճացնում վանականներին: Բուն Բարեկենդանի շաբաթ եւ կիրակի օրերին տիրացուն, վարդապետը, եպիսկոպոսը հավասար էին եւ իրար հետ ուտում ու խմում, պարում ու երգում էին: Այդ օրերի համար ասում էին.

Թողեր են Ավետարան,
Առեր են թամբուրան (նվագարան).

Այդ օրերը կոչվում էին Աբեղակորի օրեր եւ ավարտվում էին Աբեղակորի ծես-ներկայացմամբ:

Բարեկենդանին բնորոշ էին ճոխ սեղանները: Տանտիկինները բացում էին պահած յուղի կճուճները, անչափ շատ գաթա թխում եւ հալվա եփում: Առատ էր մեղրը, կարագը, յուղը: Պարտադիր էր խաշիլը: Խմորեղենի շատ լինելով էր պայմանավորված «Անոթեր է, Բարեկենդանի գաթեն միտն է ընկել» առածը: Ուտեստների տեսականին չափազանց շատ եւ բազմազան էր, ով ինչ հոգեպահուստ ուներ, «մեջտեղ» էր բերում, ասելով. «Էլ էստեղից ետեւ պահեմ, ինչ պիտի էնեմ, մկներուն փա՞յ պիտի դարձնեմ»: Օրեցօր կերակրատեսակների քանակը աճում էր. երեքշաբթի երեք, հինգշաբթի հինգ, կիրակի 12 տեսակ կերակուր էին պատրաստում: Մեծ ու փոքր, հարս ու սկեսուր միասին նստում էին ճոխ սեղանի շուրջ եւ ուտում այնքան, որ Բարեկենդանը շատ հաճախ անվանում էին փորկենդան: Վերջին օրերին սեղանները չէին հավաքում, ուտում էին ու զվարճանում:

Բարեկենդանի վերջին օրը, երեկոյան կաթնապուր ու մածուն էին ուտում, վրայից խաշած ձու, ասելով. «Բերաններս փակում ենք սպիտակ ձվով: Աստված արժանացնի կարմիր ձվով բացելուն»: Այսպես էին ասում, քանի որ Բարեկենդանից հետո սկսվում էր 49-օրյա Մեծ պասը, որի ժամանակ ձու չպիտի ուտեին մինչեւ Զատիկ: Կեսգիշերին «ճարահատյալ» սրտով իրար «շնորհավոր պաս» ասելով ցրվում էին տները: Իսկ երիտասարդները կատարում էին «ուտիս տաշին» փոնդելու եւ «պաս պապին» հրավիրելու ծեսը: «Ուտիս տաշը» ֆրֆրված տիկնիկ էր, որին հանդիսավորությամբ գլորում էին սարից:

Ա. Ա.

ՕՐԱՑՈՒՅՑ

Մարտի 3

- 1671 թ. Փարիզում բացվեց «Գրանդ օպերա» թատերական թատրոնը, որը Ֆրանսիայի ամենամեծ երաժշտական կենտրոնն էր: Սկզբում կոչվում էր «Թագավորական երաժշտական ակադեմիա», այնուհետեւ թատրոնը 1936 թ. վերանվանվեց եւ վերջնականապես ամբողջացավ թե կոչմամբ եւ թե անվամբ: Թատրոնի շենքը կառուցվել է հանրահայտ ճարտարապետ Գառնեի նախագծով:
- 1878 թ. Ռուսաստանի եւ Թուրքիայի միջեւ կնքվեց Սան Ստեֆանոյի հաշտության պայմանագիրը, որը թե Ռուսաստանի, թե Հայաստանի համար շահավետ էր, բայց մի քանի ամիս անց, Բեռլինի կոնգրեսում, պայմանագիրը վերանայվեց, եւ կրկին հայկական հողերի զգալի մասն անցավ Թուրքիային:
- 1935 թ. ծնվել է Հրանտ Մաթեւոսյանը: Անվանի արձակագիրը մեկ տասնյակից ավելի գրքերի հեղինակ է եւ հիմնականում գրել է գյուղաշխարհի մասին: «Մենք ենք, մեր սարերը», «Տերը», «Գյուղը» գործերի հիման վրա նկարահանվել են կինոնկարներ: Գրողն արժանացել է մի շարք մրցանակների:
- 1953 թ. բացվեց հայոց հին ձեռագրերի ամենամեծ պահոցը՝ Մատենադարանը (ճարտարապետ՝ Մարկ Գրիգորյան): Մատենադարանի ֆոնդերում պահպանվում են 13 հազարից ավելի կնոր հին ձեռագիր եւ 100 հազարից ավելի արխիվային փաստաթղթեր, ինչպես նաեւ երկու հազարից ավելի արաբերեն, պարսկերեն ձեռագրեր:
- Այս օրը հին հայկական տոմարով Մեհեկան ամսվա Արամ օրն է:

ՆՈՒՐԻԿ ԹԱԴԵՎՈՍՅԱՆ

ՀՀ ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՈՒՅՔԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՄՐՑՈՒՅԹՈՎ ԵՎ ԲԱԺՆԵՏՈՄՍԵՐԻ ԱԶԱՏ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹՅԱՄԲ ՄԱՍՆԱՎՈՐԵՑՄԱՆ Է ՆԵՐԿԱՅԱՑՆՈՒՄ

N	Ձեռնարկության անվանումը	Հասցեն	Գործունեության տեսակը	Մասնավորեցման ձևը	Մասնավորեցվող գույքի գնահատված արժեքը (հազ. դրամ)	Մասնավորեցվող գույքի նվազ. գինը (%) (հազ. դրամ)	Մասնավորեցվող բաժնետոմսերի քանակը (հատ)	Պարտավորությունները (հազ. դրամ)	Տեղեկատ. (Ազդագիր) հրապար.	Մասնավորեցման սկիզբը	Մասնավորեցման ավարտը	Զբաղեցրած հողատարածքը
1	«Գորիսի ԲՈՒԱՏ» ՊՓԲԸ	Սյունիք, ք. Գորիս, Ս. Առաքելյան 30	ավտոծառայություններ	ԲԱԲ	95354	25%	95354	6949	08/02/00	17/02/00	22/03/00	1,985 հա
2	«Իջևանի ԲՈՒԱՏ» ՊՓԲԸ	Տավուշ, ք. Իջևան, Արցախյան 2	բեռնաուղևորափոխադրում	ԲԱԲ	122530	25%	122530	5090	08/02/00	17/02/00	22/03/00	1,2 հա
3	«Կոնդ-12» ՊՓԲԸ	Երևան, Շիրակի 94ա	շինարարություն	ԲԱԲ	23543	25%	23543	19601	08/02/00	17/02/00	22/03/00	0,35 հա
4	«Մետրոմաշ» ՊՓԲԸ-ի Ձերմոց. տնտ. և ավտոտնակներ (5 հատ)	Երևան, Արարատյան 87	-	մրցույթ	8191	4096	-	-	11/02/00	11/02/00	24/03/00	0,33 հա
5	«Արտաշատի բեռնաուղևորա ավտոտրանսպորտային» ՊՓԲԸ	Արարատ, ք. Արտաշատ, Օգոստոսի 23	բեռնաուղևորափոխադրում	մրցույթ	113250	26563	-	4631	11/02/00	11/02/00	24/03/00	2,8 հա
6	«Հոկտեմբերյան» հյուրանոցային տնտեսություն ՊՓԲԸ	ք. Արմավիր, Երևանյան 22բ	հյուրանոցային սպասարկում	մրցույթ	176085	43758	-	2801	11/02/00	11/02/00	28/03/00	0,45 հա
7	«Դիլիջանի հյուրանոց» ՓԲԸ	Տավուշ, ք. Դիլիջան, Գորկու 15	հյուրանոցային ծառայություն	մրցույթ	33088	8272	33088	1198	15/01/00	15/01/00	28/03/00	0,075 հա
8	«Իջևանտուն» ՓԲԸ	Տավուշ, ք. Իջևան	հյուրանոցային ծառայություն	մրցույթ	75969	18992	75969	296	15/01/00	15/01/00	28/03/00	0,24 հա
	ԼՈՒԾԱՐՎԱԾ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԳՈՒՅՔ											
9	«Հրազդանի հացի գործարան» ՊՓԲԸ-ի նախկին N1 արտ. գույք	ք. Հրազդան, Աղբյուրակ թաղամաս	-	մրցույթ	3580	1800	-	-	11/02/00	11/02/00	13/03/00	0,09 հա
10	«Հրազդանի հացի գործարան» ՊՓԲԸ-ի նախկին N2 արտ. գույք	Կոտայքի մարզ, ք. Ծաղկաձոր	-	մրցույթ	7202	3650	-	-	11/02/00	11/02/00	13/03/00	0,07 հա
11	«Արթիկի հացընդունում» ՊՓԲԸ-ի գույք	Շիրակի մարզ, ք. Արթիկ, Գորկու 1	-	մրցույթ	40770	10200	-	-	11/02/00	11/02/00	17/03/00	1,87 հա
12	«Կապանի հացի գործարան» ՊՓԲԸ-ի գույք	ք. Կապան, Ա. Մանուկյան 9	-	մրցույթ	36275	9070	-	-	11/02/00	11/02/00	17/03/00	0,53 հա
13	«Դիլիջանի հացի գործարան» ՊՓԲԸ-ի գույք	Տավուշի մարզ, ք. Դիլիջան Շամախյան 2	-	մրցույթ	55241	13820	-	-	11/02/00	11/02/00	21/03/00	1,2 հա
14	«Հրազդանի հացի գործարան» ՊՓԲԸ-ի գույք	ք. Հրազդան, Հացագործների 9	-	մրցույթ	66084	16530	-	-	11/02/00	11/02/00	21/03/00	1,7 հա
15	«Թալին» հյուրանոցի գույք	ք. Թալին, Շահումյան 3	-	մրցույթ	46123	11531	-	421	15/01/00	15/01/00	28/03/00	0,4 հա
	ԱՆԱՎԱՐՏ ՇԻՆԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ՕԲՅԵԿՏՆԵՐ											
16	«Տնավաճառ-շուկա» ԱՇՕ	Շիրակի մարզ, ք. Գյումրի Շահումյան փող.	-	մրցույթ	5830	1458	-	-	11/02/00	-	24/03/00	0,19 հա
	ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ԵՆ											
17	«Մասիսի ԲՈՒԱՏ» ՊՓԲԸ	Արարատ, գ. Հայանիստ	բեռնաուղևորափոխադրում	ԲԱԲ	65856	63425	-	1846	-	-	-	2,35 հա
18	«Արարատի ԲԱՏ» ՊՓԲԸ	Արարատ, գ. Արարատ, Գրիբոյեդովի 11	բեռնափոխադրում	ԲԱԲ	193034	185175	-	7859	-	-	-	-
19	«Երևանի N3 ԲԱՏ» ՊՓԲԸ	Երևան, Շիրակի 3 նրբ. 2	բեռնափոխադրում	ԲԱԲ	137943	135621	-	2322	-	-	-	1,7793 հա
20	«Սևանի բեռնաուղևորաավտոտրանսպորտային» ՊՓԲԸ	Գեղարքունիքի մարզ, ք. Սևան, Նաիրյան 191	բեռնաուղևորափոխադրում	ԲԱԲ	54698	50644	-	4054	-	-	-	1,8239 հա
21	«Արթիկի բեռնաուղևորա ավտոտրանսպորտային» ՊՓԲԸ	Շիրակ, ք. Արթիկ, Գործարանային 2	բեռնաուղևորափոխադրում	ԲԱԲ	140534	140534	140534	2879	-	-	-	3,1 հա
22	«Երևանի թիվ 7 բեռնաավտոտրանսպորտային» ՊՓԲԸ	Երևան, Արին Բերդի 5-րդ նրբ., 10 շենք	տրանսպորտային ծառայություն	ԲԱԲ	108425	108425	108425	9038,3	-	-	-	5,44 հա
23	«Հայնավթամթերք» ՊՓԲԸ	Երևան, Վ. Վաղարշյան 13ա	նավթամթերքի առևտուր	ԲԱԲ	849642	533452	533452	14321	-	-	-	-
24	«Զորագետի նավթամթերք» ՊՓԲԸ	Զորագետ ավան	նավթամթերքի առևտուր	ԲԱԲ	19421	19110	19110	311	-	-	-	-
25	«Սուրենավանի նավթամթերք» ՊՓԲԸ	Արարատի մարզ, գ. Սուրենավան	նավթամթերքի առևտուր	ԲԱԲ	633804	417771	417771	2069	-	-	-	-
26	«Ալավերդու նավթամթերք» ՊՓԲԸ	Լոռու մարզ, ք. Ալավերդի Շահումյան թաղ.	նավթամթերքի առևտուր	ԲԱԲ	14342	13837	13837	505	-	-	-	-
27	«Մասիսի նավթամթերք» ՊՓԲԸ	Մասիս կայարան	նավթամթերքի առևտուր	ԲԱԲ	1223651	806736	806736	913	-	-	-	-
28	«Արմավիրի նավթամթերք» ՊՓԲԸ	ք. Արմավիր, Սայաթ-Նովա 1	նավթամթերքի առևտուր	ԲԱԲ	756935	751438	751438	6991	-	-	-	-
29	«Գագարինի նավթամթերք» ՊՓԲԸ	Գեղարքունիքի մարզ, Գագարինի ավան	նավթամթերքի առևտուր	ԲԱԲ	239117	155740	155740	2874	-	-	-	-
30	«Գյումրիի նավթամթերք» ՊՓԲԸ	ք. Գյումրի, Ղարիբջանյան խճ.	նավթամթերքի առևտուր	ԲԱԲ	526897	526217	526217	1690	-	-	-	-
31	«Արթիկի նավթամթերք» ՊՓԲԸ	Շիրակի մարզ, ք. Արթիկ	նավթամթերքի առևտուր	ԲԱԲ	132095	128699	128699	2189	-	-	-	-
32	«Վանաձորի» նավթամթերք» ՊՓԲԸ	Լոռու մարզ, ք. Վանաձոր	նավթամթերքի առևտուր	ԲԱԲ	93736	91613	91613	2123	-	-	-	-
33	«Արմավիրի ռեզերվային նավթամթերք» ՊՓԲԸ	ք. Արմավիր, 1 փող., թիվ 27	նավթամթերքի առևտուր	ԲԱԲ	45812	42670	42670	3142	-	-	-	-
34	«Բաղրամյանի նավթամթերք» ՊՓԲԸ	Արմավիրի մարզ, Քարակերտ ավան	նավթամթերք առևտուր	ԲԱԲ	71448	70554	70554	893	-	-	-	-
35	«Իջևանի նավթամթերք» ՊՓԲԸ	Տավուշի մարզ, գ. Ազատամուտ	նավթամթերքի առևտուր	ԲԱԲ	758634	758634	758634	946	-	-	-	-
36	«Եղվարդի նավթամթերք» ՊՓԲԸ	Կոտայքի մարզ, ք. Եղվարդ	նավթամթերքի առևտուր	ԲԱԲ	348465	347361	347361	1104	-	-	-	-
37	«Գեղանի «Համիկ» տանսիրոնաս» ՊՓԲԸ	Կոտայքի մարզ, գ. Մառաշամբ	-	մրցույթ	300819	74873	299493	1326	-	-	-	-

Հապավումներ. ԲԱԲ՝ բաժնետոմսերի ազատ բաժանորդագրություն, ԲՈՒԱՏ՝ բեռնաուղևորաավտոտրանսպորտային, ԱՇՕ՝ անավարտ շինարարության օբյեկտ

Ազատ բաժանորդագրությամբ մասնավորեցմանը մասնակցելու համար խնդրում ենք դիմել ՀՀ Պետական գույքի կառավարման նախարարության աճուրդի կենտրոններ հետևյալ հասցեներով. ք. Երևան, Սայաթ-Նովա 8 (հեռ. 58 79 83, 56 46 14), ք. Երևան, Մաշտոցի 42ա, ք. Գյումրի, Գարեգին Նժդեհի 7 (հեռ. 3 01 30), ք. Վանաձոր, Մխիթար Գոշի 2 (հեռ. 4 04 86):

Մրցույթների վերաբերյալ լրացուցիչ տեղեկություններ ստանալու համար դիմել ՀՀ Պետական գույքի կառավարման նախարարության մրցույթների կազմակերպման բաժին՝ Երևան, Կառավարության տուն 2, 5-րդ հարկ, 508 սենյակ (հեռ. 52 86 14, 52 06 28, 52 73 90, ինտերնետային էջ. http://www.privatization.am, tender@arminco.com/:

Հայտարարության նպատակը գովազդն է, պաշտոնական տեղեկագրեր հրապարակվել են «Հայաստանի Հանրապետություն» օրաթերթի հատուկ թողարկումներում:

Նախարարությունը ողջունում է մասնավորեցման հետ կապված Հայաստանի տնտեսության մեջ ներդրումային յուրաքանչյուր առաջարկ և պատրաստ է այն քննարկել շահագրգիռ բոլոր կողմերի հետ:

Web site http://www.privatization.am

Հետևեք ՀՀ Պետական գույքի կառավարման նախարարության հայտարարություններին

USAID

AED

Academy for Educational Development

ԱՄՆ միջազգային զարգացման գործակալությունը (USAID) եւ Կրթական զարգացման ակադեմիան (AED)

տեղեկացնում են

տնտեսական թեմաներով գրող լրագրողներին, որ «Անցման շրջանի տնտեսությունների հիմնախնդիրները» զեկուցումների շարքի հերթական հանդիպումը տեղի կունենա **մարտի 3-ին, ժամը 11:30-ին,** Թեքեյան կենտրոնում *(Խանջյան 50)*։

Հանդիպմանը կմասնակցեն

ՀՀ նախկին վարչապետ, Մարդկային զարգացման միջազգային կենտրոնի հոգաբարձուների խորհրդի նախագահ

Արմեն Դարբինյանը,

ՀՀ վարչապետի խորհրդական

Արմեն Եղիազարյանը

Թեման՝ **«Միջազգային տնտեսական եւ ֆինանսական գործընթացների ազդեցությունը ՀՀ տնտեսության վրա»։**

AED

Academy for Educational Development

ANNOUNCEMENT

The Academy for Educational Development (AED) is inviting to participate in

MASTERS OF BUSINESS ADMINISTRATION - ACCOUNTING PROGRAM

The long-term goal of the program is to create a cadre of internationally trained and high quality professional accountants and financial managers. The Masters of Accounting program will educate in western/international accounting methods and teach students how to apply these skills and knowledge in Armenia.

Duration/Dates: The program will start in June or August 2000 and will include 15 months of academic study and 3 months of accounting internship

Number of participants: 2

Course Location: The program will be held in USA University offering MBA in Accounting with focus on International Accounting Standards

Persons willing to participate in this program should meet the following requirements:

1. Have strong academic and work experience in accounting, business, finance or economics;
2. Completed academic training in accounting (ACCA Certificate Training and/or other traditional accounting training program);
3. Have Grade Point Average (GPA) for last university degree received in Armenia or elsewhere at least 4.5 out of 5s in the Armenian system;
4. Have work experience in accounting, business, finance or economics and/or teaching experience in accounting at least for 3 years;
5. Financial analytical and conceptual skills as demonstrated in the ability to explain a financial or accounting document or report to be given them during the personal interview;
6. Professional and/or community leadership skills as demonstrated by work with accounting associations, NGOs, clubs, etc.

Each applicant will be ranked according to the criteria and scoring system, developed by AED.

For more information, please contact:
Anahit Yernjakyan at AED/Yerevan at the following address: 54a Aygedzor Lane, Yerevan, Armenia
Phone: 27-17-20; 27-70-08; 27-43-98

You'll be asked to fill Application for Training at AED/Yerevan office.
Deadline for Application is March 27, 2000

BSC Business Support Center

BUSINESS SUPPORT CENTER

- Գործարար խորհրդատվություն
- Գործարար դասընթացներ
- Առեւտրի խթանում եւ տեղեկատվություն
- Գործարար օրենսդրության խորհրդատվություն

МЕКСИКАНСКИЙ РЕСТОРАН

«КАКТУС»

приглашает на работу
ОФИЦИАНТОВ И БАРМЕНОВ.
Знание английского языка желательно. Привлекательная внешность и коммуникабельность приветствуются.
ПОВАРОВ И ПОМОЩНИКОВ ПОВАРОВ
Стаж работы на занимаемой должности обязателен. Требуются знания в приготовлении соусов и умение работы с мясными продуктами.
Записаться на интервью можно по телефону **58 26 05**

բացառիկ առաջարկություն

ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ ԱՎԻԱՈՒՂԻՆԵՐԻ

կողմից

Երեւան - Եվրոպա - Երեւան սկսած $525*

Երեւան - ԱՄՆ - Երեւան սկսած $695*

Երեւան - Լատինական Ամերիկա - Երեւան սկսած $ 990*

Լոնդոնում Ձեզ կդիմավորի և կաջակցի Բրիտանական Ավիաուղիների հայախոս աշխատակազմը։
*Գները գործում են մինչև մարտի 31-ը համապատասխան պայմաններով։

BRITISH AIRWAYS
The world's favourite airline

Երեւան, Սայաթ-Նովա 10, հեռախոս 521383, 528220

ARMENTEL

Արմենտելը հայտարարում է մրցույթ

Նորագյուղ, Կիլիկիա եւ 16-րդ թաղամասերի հեռախոսաֆիկացման, Արագածոտնի մարզի Փարպի գյուղի, Արմավիրի մարզի էջմիածնի շրջանի Վաչե գյուղի ԱՀԿ-ի միացնող գծերի, Բագմաղբյուր, Նազրվան, Պտղունք, Մուսալեռ-2, Արեւշատ գյուղերի բաժանորդային ցանցերի վերակառուցման շինմոնտաժային աշխատանքներ կատարելու մրցույթին մասնակցել ցանկացող կազմակերպությունները տեխնիկական մասնագրերը կարող են ստանալ հետեւյալ հասցեում՝ Սարյան-22, 12-րդ հարկ, 1203 սենյակ, Արմենտել ՀՁ էներգոսնուցման, շինությունների ու ինֆրաստրուկտուրայի վարչություն եւ մինչեւ 2000 թ. մարտի 7-ը, ժամը 12:00-ը նույն հասցեով ներկայացնեն իրենց հայտերը՝ փակ եւ կնքված ծրարներով։

Կազմակերպությունները պետք է ներկայացնեն հետեւյալ տեղեկատվությունը.
- Պետական լիցենզիայի պատճենը՝ տվյալ աշխատանքները կատարելու համար
- Տվյալներ կազմակերպության ֆինանսական վիճակի մասին (հաշվարկային հաշվում եղած գումարի չափը, դեբիտորներ, կրեդիտորներ՝ առանձնացված անուններով, գումարներով եւ այլն)
- Տվյալներ աշխատողների քանակի եւ մասնագիտությունների մասին
- Ինժեներական աշխատողների ցուցակը՝ անուն, ազգանուններով եւ մասնագիտություններով
- Կազմակերպությունը պետք է գրանցված լինի պետական ռեգիստրում առնվազն 1,5 տարի եւ պետք է ներկայացնի այդ ժամանակահատվածում որտեղ եւ ինչ ծավալների նմանատիպ աշխատանքներ է կատարել։

ԱՐՄԵՆՏԵԼ ՀՁ ՀԱՍԱՐԱԿԱՅՆՈՒԹՅԱՆ ՀԵՏ ԿԱՊԵՐԻ ԲԱԺԻՆ

ARMENTEL

Ուշադրություն թվային հեռախոսակայանների բոլոր բաժանորդներին

Հաշվի առնելով թվային հեռախոսակայանների (52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 44, 45, 39 ԱՀԿ-ներ) բաժանորդներից ստացվող բողոքներն իրենց հեռախոսներից անցանկալի միջազգային, միջքաղաքային եւ բջջային զանգեր կատարելու վերաբերյալ, ինչպես նաեւ անհարկի բողոքներից եւ թյուրիմացություններից խուսափելու նպատակով Արմենտել ՀՁ-ն առաջարկում է թվային հեռախոսակայանների բաժանորդներին օգտվել հեռախոսային կողպորման ծառայությունից, որը թույլ կտա վերահսկել ձեր հեռախոսից կատարվող բոլոր ելից զանգերը՝ զրկելով կողմնակի անձանց ձեր հեռախոսից օգտվելու հնարավորությունից։

Թվային կայանների բաժանորդները կողպորման կարգը կարող են ստանալ «Հայփոստ» ՊՓԲԸ իրենց սպասարկող փոստային բաժանմունքներում կամ թվային ԱՀԿ-ների բաժանորդների սպասարկման բաժիններում։

ԱՐՄԵՆՏԵԼ ՀՁ ՀԱՍԱՐԱԿԱՅՆՈՒԹՅԱՆ ՀԵՏ ԿԱՊԵՐԻ ՎԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆ

USAID-ի FINCA ծրագիրը աշխատանքի է հրավիրում ֆինանսական ծառայողների։ Թեկնածուները (ցանկալի է կանայք) պետք է ունենան խոսակցական, կազմակերպչական լավ կարողություններ եւ ուսուցանելու փորձ։

Անգլերենի եւ համակարգչի իմացությունը պարտադիր չէ։ Նախապատվությունը տրվելու է բարձրագույն կրթություն եւ անձնական բիզնեսի փորձ ունեցողներին։ Ինքնակենսագրությունները (ռեզյումեները) ընդունվում են մինչեւ 10.03.2000 թ., հետեւյալ հասցեով

Կոլխոզնիկների 1, տուն 103

(պետական հանրախանութի շուկայի եսեւի մասում)։
FINCA-ն կզանգահարի միայն հարցազրույցի հրավիրվողներին։

ԲԱՑ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԻ ՕԺԱՆԴԱԿՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱՃՅՈՒՂ

ԲՀԻ օժանդակության հիմնադրամը սահմանադրական եւ իրավական քաղաքականության ինստիտուտի (Հունգարիա) հետ համատեղ հայտարարում է մրցույթ՝ իրավաբանական բուհերի ֆակուլտետներում ասպիրանտների եւ երիտասարդ դասախոսների վերապատրաստման դասընթացներին մասնակցելու համար։

Դասընթացների թեմաներն են

«Համաեվրոպական սահմանադրական իրավունք»

«Վիճաբանությունների լուծման կարգը Առեւտրի համաշխարհային կազմակերպությունում եւ միջազգային առեւտրային արբիտրաժ»։

Դասընթացները կանցկացվեն 1999 թ. հունիսի 12-23-ը Բուդապեշտում։

Դիմումները պետք է ներկայացվեն ԲՀԻ օժանդակության հիմնադրամ մինչեւ ս. թ. ապրիլի 15-ը։

Դիմումի ձեւերը կարելի է ստանալ հիմնադրամի գրասենյակում՝
Երեւան, Պուշկինի 2,
հեռ. 542119, 541719, 543901։

ԲԱՑ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԻ ՕԺԱՆԴԱԿՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱՃՅՈՒՂԻ (ԲՀԻՕՀՀ)

«Արվեստ եւ մշակույթ» ծրագիրը

հայտարարում է մրցույթ՝ արվեստի մենեջերների միջեւ «Կովկաս» հիմնադրամի կազմակերպած գործնական դասընթացներին մասնակցելու համար, որ կկայանան 2000 թ. մայիսին Թբիլիսիում։ Առաջարկվող դասընթացներն են.

1) Աշխատանքային պարապմունք խմբերավարիչների համար (մայիսի 11-14), 2) Մենեջմենթը եւ հովանավորությունն արվեստում (մայիսի 15-20), 3)* Մարկետինգ եւ բիզնեսի պլանավորում (մայիսի 20-24), 4) Միջազգային համագործակցությունն արվեստում (մայիսի 25-29)։ Նախապատվությունը տրվելու է մինչեւ 30 տարեկաններին։ Դասընթացները, որոնց լեզուն ռուսերենն ու անգլերենն են, կանցկացնեն մասնագետներ Մեծ Բրիտանիայից եւ Նիդեռլանդներից։ Դիմումի ձեւերը կարելի է ստանալ ԲՀԻ ՕՀՀ գրասենյակում մինչեւ 2000 թ. մարտի 20-ը, ժամը 16:30։ (Հասցե՝ Երեւան 10, Պուշկինի 1, բն. 2, հեռ./ֆաքս 54-21-19, 54-39-01, 54-17-19, AT&T 151-088)։

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

2 սենյականոց բնակարան Նորքի 2-րդ զանգվածում, 5 հարկանի քարե շենքի 4-րդ հարկում։ Մակերեսը 30/52 քմ, նկուղով, ջեռուցմամբ, բարվոք վիճակում։ Գինը պայմանագրային, հնարավոր է փոխանակում 1 սենյականոց բնակարանի հետ՝ հավելավճարով։

Հեռ. 62-09-30

ՍՓՅՈՒՌ ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՁԵՌՆԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ **Հեռ. 590000 • http://www.spyur.am**

«Տիգրան Մեծ» հրատարակչության տպարան, Երեւան-23, Արշակունյաց 2 Գրանցման թիվ 65. Դասիչ 69150. Պատվեր 1213 Տպաքանակը՝ 4000 Ստորագրված է տպագրության՝ 2. 03. 2000 Գինը՝ 100 դրամ